

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**YAĞMACI DERGİLERDE YAYINI OLAN AKADEMİSYENLERİN
YAYIN TERCİHLERİNDE MEVCUT AKADEMİK PERFORMANS
DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİNİN ETKİSİ**

Onur Öztürk

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

YAĞMACI DERGİLERDE YAYINI OLAN AKADEMİSYENLERİN YAYIN
TERCİHLERİNDE MEVCUT AKADEMİK PERFORMANS DEĞERLENDİRME
SİSTEMLERİNİN ETKİSİ

Onur Öztürk

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2023

KABUL VE ONAY

Onur Öztürk tarafından hazırlanan Yağmacı Dergilerde Yayını Olan Akademisyenlerin Yayın Tercihlerinde Mevcut Akademik Performans Değerlendirme Sistemlerinin Etkisi başlıklı bu çalışma, 20 Haziran 2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Güleda Doğan (Başkan)

Doç. Dr. Zehra Taşkın (Danışman)

Prof. Dr. Semih Akçomak (Üye)

Doç. Dr. Serap Emil (Üye)

Prof. Dr. Şefika Mertkan (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof.Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

20/06/2023

Onur Öztürk

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.
* Tez **danışmanının** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Doç. Dr. Zehra Taşkın** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Onur Öztürk

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada yardımını gördüğüm birçok insana teşekkür borçluyum. Özellikle çalışmanın sonuçlanmasında, her adımının kontrollü bir şekilde ilerlemesinde, her türlü stresi aşmamda bana yardımcı olmuş, desteğiyle beni asla yalnız hissettirmemiş ve engin bilgisiyle daima dev bir rehber olan eğitim hayatımın son kahramanı değerli hocam ve sevgili danışmanım Doç. Dr. Zehra Taşkın'a minnettarım.

Çalışmamı okuyarak yorumlarını benimle paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Güleda Doğan'a, ayrıca jürimde yer alarak kıymetli görüşlerini ileten ve çalışmanın daha iyi yerlere ulaşmasını sağlayan Prof. Dr. Semih Akçomak, Prof. Dr. Şefika Mertkan ve Doç. Dr. Serap Emil'e teşekkürü borç bilirim.

Yaptığı çalışmalarla araştırmamın daha güçlü hale gelmesinde yol gösterici olan ve bu tezin verilerini kullandığım çalışmanın birinci yazarı Bilimsel İletişim Araştırma Grubu (Scholarly Communication Research Group) yöneticisi sevgili Emanuel Kulczycki'e teşekkür ederim.

Çalışmada endişemi gidermemde bana yardımcı olan, çalışma alanımı iyileştirmede gösterdikleri özveri ve sabırları için sevgili ailem annem, babam ve kardeşime tüm destekleri için kucak dolusu teşekkürler...

ÖZET

ÖZTÜRK, Onur. *Yağmacı Dergilerde Yayını Olan Akademisyenlerin Yayın Tercihlerinde Mevcut Akademik Performans Değerlendirme Sistemlerinin Etkisi*, [Yüksek Lisans Tezi], Ankara, 2023.

Bilimsel akademik dergiler bilimsel iletişim sürecinde üretilen çıktılarını okuyucusuna ulaştırılması için belirli standartlar çerçevesinde (kapsamlı editoryal inceleme veya akran değerlendirmesi gibi) hizmet sunar. Ancak son yıllarda yağmacı olarak nitelendirilen kimi dergilerin bu süreçleri göz ardı ettikleri bilinmektedir. Bu noktada akademisyenleri yağmacı dergilerde yayın yapmaya iten sebeplerin anlaşılması önemlidir.

Bu çalışmada yağmacı dergilerde yayını olan Türkiye adresli akademisyenlerin yayın tercihlerinde mevcut akademik performans değerlendirme sistemlerinin (teşvik sistemi, doçentlik sistemi veya yükselmeler gibi) etkisinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda temel hipotez "Türkiye adresli akademisyenlerin yağmacı dergilerdeki yayınlarında mevcut akademik performans değerlendirmelerinin etkisi vardır" şeklinde belirlenmiştir. Bu hipotezi test etmek amacıyla Kulczycki ve diğerlerinin çalışmasında (2021) kullanılan veriler içinden Türkiye adresli yayın yapan ve YÖK Akademik sisteminde erişilebilir durumda olan 398 yazar belirlenmiştir. Çalışma sonucunda yağmacı dergilerdeki yayınların doçentlik ve profesörlük kadrolarına yükselmelerde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Akademisyenlerin yağmacı dergideki yayınlarından sonraki ilk bir yıl içerisinde doçent olmaları bu yayınların bilimsel alanda gelişim için değil, doçent olmak için yapıldığını düşündürmektedir. Çünkü bu yayınların %96'sının YÖK Akademik üzerinden erişilebiliyor olması ilgili yayınların akademik yükselme veya teşvik dosyalarında kullanıldığının kanıtıdır.

Yağmacı dergicilik ve akademik performans değerlendirme sistemleri üzerinde akademisyenler, politika geliştiriciler ve yöneticilere konuya dair farkındalık oluşturulması ve bilimsel yayınlarda kaliteye önem verilmesi hususunda büyük görevler düşmektedir. Bu görevler yerine getirildiği ve herkesin sorumluluk alanlarının farkında olduğu bilinince yağmacı dergiler sorununa kalıcı bir çözüm bulunmuş ve akademik performanslarda kalitenin öne çıktığı anlaşılmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler

Yağmacı Dergiler, Yağmacı Yayıncılık, Akademik Performans Değerlendirmesi, Akademik Kariyer, Yükseköğretim.

ABSTRACT

ÖZTÜRK, Onur. *The Effect of Current Academic Performance Assessment Systems on the Publication Preferences of Academics Who Have Published in Predatory Journals*, [Master's thesis], Ankara, 2023.

Scientific academic journals provide services within certain standards (such as comprehensive editorial review or peer-review) to deliver the outputs in the scholarly communication process to their readers. However, it is known that some journals, referred to as predatory, disregard these processes. At this point, it is important to understand the reasons that drive academics to publish in predatory journals.

This study aims to reveal the influence of existing academic performance evaluation systems (such as incentive/tenure systems, associate professorship system, or promotions) on the publication preferences of Turkey-addressed academics with publications in predatory journals. Accordingly, the fundamental hypothesis is determined as "The academic performance evaluation systems in Turkey have an impact on predatory journal preferences". To test this hypothesis, 398 authors who published with a Turkish affiliation and were accessible in the YÖK Academic system were identified from the data used in Kulczycki et al.'s study (2021).

The study revealed that publications in predatory journals have an impact on promotions to associate professorship and professorship positions. The fact that academics become associate professors within the first year after their publications in predatory journals suggests that these publications are made not for scientific advancement but to become an associate professor. This is evidenced by the fact that 96% of these publications are accessible through the Higher Education Council of Turkey (YÖK) Academic system, indicating that these publications are used in academic promotion or incentive files.

Academics, policymakers, and administrators have important responsibilities to raise awareness among themselves regarding predatory publishing and academic performance evaluation systems, and to emphasize the importance of quality in scientific publications. When these responsibilities are fulfilled and everyone is aware of their roles, a permanent solution to the problem of predatory journals will be found, and it will be understood that quality is prioritized in academic performances.

Keywords

Predatory Journals, Predatory Publishing, Academic Performance Evaluation, Academic Career, Higher Education.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMİ.....	5
1.3. ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER	5
1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	6
1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ	7
1.6. KAYNAKLAR.....	7
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ARKAPLAN	8
2.1. YAĞMACI YAYINCILIK KAVRAMI	8
2.2. YAĞMACI YAYINCILIĞI ORTAYA ÇIKARAN ETMENLER.....	11
2.2.1. Yayınla ya da yok ol kültürü	11
2.2.2. Sayılara dayalı araştırma performans değerlendirme sistemleri	13
2.2.3. Ülkeler arasındaki eşitsizlikler	14
2.3. YAĞMACI YAYINCILIK VE YAĞMACI YAYIN TERCİHİ ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR	15

3. BÖLÜM: YÖNTEM VE TEKNİK	20
3.1. VERİLERİN TOPLANMASI	20
3.1.1. Yağmacı dergilerde yayın yapan akademisyenlerin belirlenmesi.....	20
3.1.2. Türkiye adresli araştırmacılara ait verilerin elde edilmesi.....	22
3.2. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ.....	23
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	25
4.1. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER.....	25
4.2. YAĞMACI DERGİ TERCİHLERİNDE KARİYER BASAMAKLARININ ETKİSİ.....	30
4.3. YAĞMACI DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELERİN YÜKSELME DOSYALARINDA KULLANILMA DURUMU	32
4.4. YAĞMACI DERGİLERDE YAYINI OLAN AKADEMİSYENLERİN YAYIN ÖRÜNTÜLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	33
4.5. YAĞMACI DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELERİN ATIF ALMA DÜZEYLERİ	35
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	37
5.1. SONUÇ	37
5.2. ÖNERİLER.....	39
5.3. GELECEK ÇALIŞMALAR.....	40
KAYNAKÇA	42
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	53
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU ..	55

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma süreç akışı	20
Şekil 2. Veri setlerinin oluşturulması süreci (Kulczycki ve diğerleri, 2021, s. 8545, 8547).....	21
Şekil 3. Araştırmanın verilerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler	26
Şekil 4. Üniversite türleri ve yaşlarına göre akademisyen başına düşen yağmacı yayın sayısını gösterir sankey diyagramı	29
Şekil 5. Yağmacı dergilerde yayınlanmış 417 Türkiye adresli yayının yazarlarının akademik kariyer gelişimi	31
Şekil 6. Yağmacı dergilerde yayımlanan makalelerin YÖK Akademik veri tabanında bulunurluğu ve unvanlara göre dağılımı	33
Şekil 7. Yağmacı dergideki yayından önce ve sonra WoS indeksli yayın sayıları (tüm WoS indeksleri dahil edilmiştir SCI, SSCI, AHCI, ESCI)	34
Şekil 8. Yağmacı dergide yer alan makalelerin Google Scholar'da ortalama atıf sayıları	36

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Yağmacı dergilerde yayın yapan akademisyenlerin çalıştıkları üniversitelerin yaşı ve bu üniversitelere ilişkin genel istatistiki bilgiler	30
Tablo 2. Akademik kariyer basamakları ve yağmacı dergi yayını ile arasındaki yıl farkları	31
Tablo 3. Yağmacı dergilerde yayını olan akademisyenlerin kadro derecelerine göre ortalama yayın ve atıf sayıları	34

1. BÖLÜM: GİRİŞ

Çalışmanın ilk bölümünde bilimin iletim yöntemleri, yayıncılık sektörünün doğuşu ve yağmacı yayıncılık sektörünün akademideki etkisi anlatılmış; yağmacı yayıncılık sektörünün ortaya çıkmasında akademik performans değerlendirme sistemlerinin rolü ortaya koyulmuştur. Ardından sunulan araştırma soruları ve hipotezler ile tezin yapılma amacı açıklanmıştır.

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Merak, önüne geçilemez bir öğrenme isteğidir. Çünkü insanın bilgi edinme çaba ve arzusu daima merak dürtüsü ile oluşmaktadır. Asimov'a göre (1986, s. 7) insanın bilgi edinme çabasında evrenin karmaşık düzenine akıl erdirmesi için bilimsel yöntem etkili bir araçtır. Hem merakın giderilmesi hem de bilime katkı sunulması amacıyla bilimsel yöntem kullanılarak, planlı ve sistematik olarak yürütülen; verilerin toplanması, yorumlanması ve değerlendirilmesiyle gerçekleştirilen araştırmalara bilimsel araştırma; araştırmayı yapan kişiye ise araştırmacı denilmektedir (Çaparlar ve Dönmez, 2016, s. 212).

Merak tarafından tetiklenen bu bilimsel araştırmalar sonucunda üretilen bilimsel çıktı ve sonuçların ilgisine ulaştırılması için çeşitli yollar vardır ve bilimin iletilme yöntemi ilgisine göre değişiklik gösterir. Bilimsel çalışmaların ilgilisi toplum veya meslektaşlar/diğer bilim insanları olabilir. Bu iki grup yapısı itibariyle birbirinden farklıdır ve iletişimin yapısı da bu farklılıkları dikkate alınarak belirlenmelidir. İletişimdeki bu farklılıklar dikkate alınarak iki yaklaşım geliştirilmiştir: Bilim iletişimi (*science communication*) ve bilimsel iletişim (*scholarly communication*). Bilim iletişimi, bilim dünyasındaki gelişmeleri toplumun herhangi bir kesiminden gelen ve bilim insanı olmayanların da rahatlıkla anlayabileceği popülerleştirmeler anlamına gelir ve geleneksel çıktıları gazete, dergi veya TV programları gibi ürünlerdir (Yu ve Northcut, 2018, s. 11). Bilim iletişimde çok farklı kanallar yoluyla ilgili mesaj hedef kitlesine iletilmektedir. Geleneksel kanallara ek olarak günümüzde sosyal medya uygulamaları, YouTube videoları, podcastler ve

bloglar gibi popüler mecralar bilimin toplumu olumlu yönde etkilemesi için geniş halk kitleleri arasında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Aydınöglü, 2020, s. 66; Utma, 2017, s. 797).

Bilimsel iletişim ise bilim insanlarının birbiriyle iletişim aktivitesi olarak tanımlanmaktadır (Borgman ve Furner, 2002, s. 3). Bir başka deyişle, belirli bir grup insanın bir amaç doğrultusunda bir araya gelerek iletişim aktivitesi gerçekleştirmesidir. Son bilimsel bulguların paylaşımını hedefleyen ve araştırmacıların ağ kurmasını kolaylaştıran konferanslar, paneller, çalıştaylar gibi etkinlikler ile bilimsel kitaplar veya kitap içi bölümler bilimsel iletişim araçlarından bazılarıdır. Diğer yandan akademik çevrelerce en çok kabul görmüş iletişim aracı bilimsel dergiler ve bu dergilerde yayınlanan makalelerdir. Dergiler ve makaleler ile yürütülen bilimsel iletişim aktivitesinin temel aktörleri yazarlar, dergi editörleri, hakemler (akran değerlendirmesi yapanlar), yayıncılar, dinlemeciler, bilgi arayanlar ve okuyuculardır. Amerikan Kütüphane Birliğinin (ALA) (2006) “araştırmalar ve diğer bilimsel yazıların oluşturulduğu, kalite açısından değerlendirildiği, akademik topluluğa dağıtıldığı ve gelecekte kullanılmak üzere saklandığı sistem” olarak tanımladığı bilimsel iletişim aktivitesinde temel amaç bilimin birikimli doğasına katkı sağlayarak bilimsel araştırmaların sürdürülebilirliğine yardımcı olmaktır. Öte yandan bilim iletişimi ile bilimsel iletişim birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü bilim insanları tarafından gerçekleştirilen araştırmaların halk içinde iletilmesi ve toplumda yaygınlaştırılması faaliyetleri bilimsel iletişim çıktılarının basitleştirilmesini de kapsar (Yu ve Northcut, 2018, s. 10).

Bilimsel iletişim ekosistemi araştırma sonuçlarının/çıktılarının sunulabileceği çeşitli platformlar sunar. Bu platformlardan en önemlisi bilimsel süreli yayınlar, bilinen adıyla bilimsel dergilerdir. Bilimsel dergileri kitaplardan ayıran en önemli özelliği düzenli bir şekilde ve önceden belirlenmiş aralıklarla yayınlanmalarıdır (Garfield, 1964, s. 6). Onyedinci yüzyılda *Journal des Sçavans* ve *Philosophical Transactions* dergileri ile başlayan (Tenopir ve King, 2000, s. 488) bilimsel dergi yayıncılığı sayesinde bilimin tartışılabilmesi, geliştirilebilmesi ve yenilenebilmesiyle birikimli olarak ilerlemesi mümkün kılınarak fiziksel evren

giderek daha net şekilde anlaşılabilir olmuştur (Taşkın, 2020, s. 137; Zeigler, 2012, s. 585). 350 yılı aşkın tarihinde bilimsel akademik dergi yayıncılığı, akademik toplulukların seçkin üyeleri tarafından yapılan keşiflerin resmi olarak yayınlanması çerçevesinden çıkmış, bütün bilim camiasında üretilen tüm bilimsel araştırmaların yayınlandığı bir sektöre dönüşmüştür (ACRL, 2020).

Yayıncılık sektörünün sürdürülebilirliğini sağlayan faktörlerden biri bilimsel literatürün birikimli doğasıdır. Her yeni araştırma bir önceki literatüre katkı yaparak bilimsel alanların gelişimini sağlar. Bunun en temel aracı alıntılardır/atıflardır (Day, 2008, s. 39; Franck, 1999, s. 53). Araştırmacılar yöntemi açıklamak, alandaki öncülerini anmak, sonuçları karşılaştırmak veya tartışmak gibi amaçlarla atıf yaparlar (Taşkın ve Al, 2018, s. 343). Bu sayede bilimsel araştırmalar arasında atıflarla sağlanan bir ilişki kurulur. Bu ilişkiler bilimsel literatür takibinde önemli görüldüğünden ilk atıf dizinleme uygulamaları 1873'te *Shepard's citations* ile başlamıştır (Weinstock, 1971, s. 188). 1963 yılında ise bugün hala kullanılan atıf dizini Science Citation Index (SCI) ortaya çıkmıştır (s. 193). SCI'yi sosyal bilimler için geliştirilen Social Sciences Citation Index (SSCI) ile sanat ve beşerî bilimler için geliştirilen Arts and Humanities Citation Index (AHCI) takip etmiştir. Tüm bu dizinler sayesinde sadece bilimsel yayınlar değil, bu yayınların kaynakçaları da erişilebilir hale gelmiş, yayınlar arasında atıflarla kurulan bağlantılar takip edilebilmiştir. Ayrıca bilimsel akademik dergilerin performanslarının değerlendirilmesi için yayınladıkları makale sayısı ve bu makalelerin aldıkları atıflara dayalı bir etki faktörü hesaplaması (impact factor) geliştirilmiş olması (Garfield, 2006) bilimsel iletişim ekosisteminde dergiler için yeni bir rekabet unsurunu da beraberinde getirmiştir.

Yıllar içinde akademik kuruluşların sayılarının artması, bilimsel rekabetin büyüklüğü, büyük yayınevlerinin dominasyonu, ülkeler arasındaki bilim savaşları, teknolojik gelişmeler, elektronik kaynakların sayısının artışı gibi çeşitli sebeplerle bilimsel dergilere ve bu dergilerin atıf yaptığı kaynaklara verilen önem artmış ve bilimsel çıktılarının performans değerlendirmelerinde kullanılmasıyla sonuçlanmıştır (Taşkın, 2020, s. 137). Günümüzde dünya çapında aktif hakemli

dergi sayısı 98.676'dır.¹ Bu büyük artış insanlığın dünyaya ilişkin anlayışını artırmak amacıyla ilerlemesini kaydetme çabası olarak yorumlanabilir (Zeigler, 2012, s. 586) ancak bunun bir diğer sebebi de bilimsel iletişim çıktılarının akademik performans değerlendirmesinde kullanılmasıdır (Taşkın, 2020, s. 138-139).

Mevcut akademik yükseltme ve teşvik politikaları (örneğin, doçentlik sistemi² veya Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği³) bilimsel yayınların içeriğinden ziyade sayısına odaklandığından bazı araştırmacılar daha kolay ve hızlı yayın yapma eğilimi göstermektedirler. Bu eğilim araştırmacıları hızlıca yayın yapabilecekleri ve yayın değerlendirme kriterlerinin olmadığı mecralara yöneltmektedir. Bunlar genellikle konusunda uzman editör kadrosuna sahip olmayan, bilimsellikten uzak ve akademik bir kurumla bağlantısı olmayan dergilerdir (Kurt, 2018, s. 142). Bu dergiler literatürde yağmacı (*predatory*) olarak ifade edilmekle birlikte akademi için de tehdit oluşturmaktadırlar (Beall, 2016). Yağmacı faaliyetler dergilerle sınırlı değildir. Dergilerin yanında yağmacı kongre ve konferanslar (Kulczycki, Hołowiecki, Taşkın ve Doğan, 2022) ile yağmacı ödüller (Pal, Parmar ve Sharma, 2021) de güncel "yağmacılık" faaliyetleri arasında sayılabilir.

Akademisyenlerin yağmacı dergilerde yayın tercihlerini etkileyen unsur elbette bilinçsizlik veya dergi seçimi konusunda yeterince bilgi sahibi olunmaması olarak yorumlanabilir. Ancak literatürdeki çalışmalar akademisyenlerin hızla derece almak, doçentlik başvurusu yapabilmek veya teşvik sistemine başvurabilmek adına bilinçli olarak yağmacı yayıncılık yolunu tercih ettiklerini göstermektedir (Mutlu, 2020). Öte yandan genç araştırmacılar da durum nispeten biraz daha farklıdır. "Yayınla ya da derece yok" yaklaşımı, kurumsal yayın baskısı ve öz yeterlik kaygıları birleştiğinde bu gibi yayıncılık platformları genç araştırmacılar için bir "gölge akademi" yaratmakta ve alternatif sosyalleşme alanları sunmaktadır (Mertkan, Aliusta ve Bayraklı, 2022). Tüm bunlar yağmacı

¹ Sorgu 17.03.2023 tarihinde Ulrichsweb Global Serials Directory kullanılarak yapılmıştır. Filtreleme özelliği olarak "aktif" ve "hakemli" seçenekleri kullanılmıştır.

² Üniversitelerarası Kurul doçentlik kriterleri: <https://www.uak.gov.tr/Sayfalar/docentlik/basvuru-sartlari/2023/2023-mart-donemi-docentlik-basvuru-sartlari.aspx>

³ Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=201811834&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>

yayıncılıkla mücadele edilirken asıl hedefin mevcut araştırma performans değerlendirme kriterleri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Öte yandan bu gibi dergiler ve yayıncılar tartışılmasına rağmen sabit bir liste belirlemenin zor olması nedeniyle varlıklarını sürdürmeye devam etmektedirler. Ancak yağmacı dergi probleminin esas sebebi hızlı ve kolay yayın yapma arzusudur ve bu arzuyu besleyen en temel etmen mevcut akademik yükselme ve teşvik sistemlerinin buna izin veriyor oluşudur. Bu sebeple akademik yükselme ve teşvik sistemleri iyileştirilmeden yağmacı dergilerle mücadele mümkün görünmemektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMİ

Bu çalışma yağmacı dergiler ve bu dergilerde yayın yapan akademisyenler üzerine yapılandırılmıştır. Günümüzde ciddi bir sorun haline gelen yağmacı dergilerin varlıkları üzerinde mevcut akademik sistemlerin rolü ve katkısı araştırılmış, yazarları bu dergilere yönelten faktörlerden biri olan mevcut araştırma değerlendirme politikalarının olası rolü bu dergilerde yayın yapan akademisyenler üzerinden incelenmiştir.

Tüm bunlardan hareketle bu tezin temel amacı Türkiye adresli akademisyenlerin yağmacı dergi tercihlerinde mevcut akademik performans değerlendirme sistemlerinin etkisinin araştırılmasıdır. Çalışmanın sonuçları akademik kurumlar ve ilgili konu üzerine politika geliştirenlere yağmacı dergi probleminin çözümü üzerine çeşitli öneriler sunmaktadır.

1.3. ARAŞTIRMA SORULARI VE HİPOTEZLER

Çalışmanın temel araştırma sorusu “Yağmacı dergilerde yayın yapan Türkiye adresli akademisyenlerin yayın tercihlerinde mevcut akademik performans değerlendirmelerinin etkisi nedir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt soruları ise şunlardır:

- Yağmacı yayın tercihi dikkate alındığında Türkiye'deki üniversiteler arasında belirli bir örüntü (üniversite türü, yaşı, coğrafi konumu vb.) var mıdır?
- Akademisyenlerin yağmacı dergilerde yayın tercihleri akademik kariyerlerinin hangi döneminde gerçekleşmiştir?
- Yağmacı dergilerde yayınlanan makaleler yazarları tarafından yükselme ve teşvik dosyalarında kullanılmış mıdır?

Yukarıda belirtilen çalışmanın temel aldığı soru üzerine **araştırmanın temel hipotezi**; "Türkiye adresli akademisyenlerin yağmacı dergilerdeki yayınlarında mevcut akademik performans değerlendirmelerinin etkisi vardır" olarak belirlenmiştir. Buna istinaden **araştırmanın alt hipotezleri** şunlardır;

1. Son 20 yılda kurulan üniversiteler ile taşra üniversitelerinin yağmacı dergilerdeki yayın sayıları köklü üniversitelere oranla daha fazladır
2. Akademisyenlerin yağmacı dergileri tercihleri yayın yapma zorunluluğu olan dönemlere (doçentlik gibi) paraleldir.
3. Yağmacı dergilerde yayınlanan makaleler yazarları tarafından yükselme ve akademik teşvik dosyalarında kullanılmaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu çalışma kapsamında yağmacı dergilerde yayın yapmış Türkiye adresli akademisyenlerin akademik kariyerleri incelenmiş ve elde edilen bulgular araştırma alanları, unvan/kadro dereceleri, yağmacı dergide yayın tarihleri gibi pek çok etmen dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan Türkiye adresli yazar bilgileri Kulczycki ve diğerleri tarafından 2021 yılında yürütülen çalışmanın verilerinden elde edilmiştir. Araştırmanın kapsamı ve yöntemine ilişkin detaylı bilgi tezin üçüncü bölümünde sunulmaktadır.

1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde konunun önemi ile giriş yapıldıktan sonra araştırmanın amacı, sorusu, hipotezleri, kapsamı, düzeni ve sık kullanılan kaynaklarla ilgili bilgi verilmektedir. İkinci bölümde ise kavramsal arka plan dâhilinde yağmacı yayıncılık üzerine tanım tartışmaları, bu yayınları ortaya çıkaran etmenler ve hem dünyada hem de ülkemizdeki mevcut literatürden bahsedilmektedir. Üçüncü kısımda verilerin toplanıp analize hazır hale getirilmesi, verilerin sınıflandırılması ve analizi süreci açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde bulgular sunulmakta, son bölümde ise elde edilen bu sonuçlar değerlendirilerek politika önerileri sunulmaktadır.

1.6. KAYNAKLAR

Çalışma ile ilişkili olarak literatürdeki kaynaklara erişmek için hem basılı hem de elektronik kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında başvuru yapılan dergiler ve bu dergilerin dizinlendiği veri tabanları ile konuyu uzmanları tarafından farklı yönleriyle ele alan blog yazılarının bulunduğu platformlar şu şekildedir: *Scientometrics* (SpringerLink), *Nature* (SpringerLink), *The Journal of Academic Librarianship* (Elsevier, ScienceDirect), *Türk Kütüphaneciliği*, *Bilgi Dünyası*, *Journal of Informetrics*, *F1000Research*, *Scholarly Kitchen*, *Sarkaç...*

Elektronik kaynakların dışında basılı olarak kullanılan kaynaklar için ise Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesinden yararlanılmıştır. Bu tezin hazırlanması aşamasında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü “Tez Yazım Yönergesi” kullanılmıştır.⁴

⁴ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi: https://sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tez_teslim_sureci-28

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ARKAPLAN

Bu bölümde uluslararası literatürde *predatory journals* olarak tanımlanan ve Türkçede yağmacı dergi kavramıyla yaygınlaşmış kötü yayın pratikleri konusunda temel düzeyde bilgiler sunulmuştur. Yağmacı dergiler konusunu ortaya çıkaran etmenlerden yayıncıya ya da yok ol (publish or perish) yaklaşımı, akademik yükselme kriterleri ve ülkeler-disiplinler arası eşitsizliklerden bahsedilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak Türkiye’de yağmacı yayıncılık ve yayın tercihleri üzerine yapılan araştırmalar ele alınarak tezin arka planını oluşturan çalışmalardan bahsedilmiştir.

2.1. YAĞMACI YAYINCILIK KAVRAMI

Yayın sayısının artışı ve bilimsel çıktılarının yayınlandığı ortamların çeşitlenmesi beraberinde bilimselliğin sınırlarını zorlayan, köklü bilimsel dergileri taklit eden, altın açık erişimin makale işlem ücreti yöntemiyle ticari çıkar sağlayan, güvenilirliği ve bilimselliği tartışmalı olan fırsatçı dergi ve yayıncıları ortaya çıkarmıştır (Taşkın ve Doğan, 2018; Tihan, 2020). Herhangi bir bilimsel iletişim kanalında yayınlanmamış eserlerin akademik camiada geçerliliği olmadığından bu kötü uygulamalar her geçen gün yaygınlaşmakta, akademisyenler bilerek ya da bilmeyerek bu sisteme dâhil olabilmektedir. Güvenilirliği ve bilimselliği en tartışmalı olan grup korsan (*hijacked*) dergilerdir.

Köklü bilimsel dergileri taklit ederek yayın yapan dergilere korsan dergi adı verilir ve bu dergiler meşru dergilerin ISSN’lerini, başlıklarını ve diğer üst verilerini taklit ederek yayın avlar (Abalkina, 2022). Bu durum yazarların hangi web sitesinin orijinal dergiye ait olup olmadığını belirlemesini zorlaştırırken parasal anlamda da dolandırıcılığın önünü açmaktadır (Shahri ve diğerleri, 2018, s. 656). Bir başka ifadeyle korsan dergiler, yayın ücreti toplama, pazarlama, sahte web sitelerinin alan adlarını kaydederken kimlik gizleme ve içerikleri sunmak için benzer sunucularda barındırma gibi çeşitli teknikleri ve yaklaşımları kullanarak bilimsel iletişimi bozarlar (Jalalian ve Dadkhah, 2015, s. 77). Her ne kadar korsan dergileri belirlemek için çeşitli araçlar geliştirilse de bu konuda somut bir adım atılmış

değildir.⁵ Korsan dergilerin yaptığı işlem dergilerin kimliklerinin kopyalanmasına dayandığından yasal değildir ve cezai işlemlerin uygulanması mümkündür.

Yasa dışı olmayan ancak bilimsel araştırmaları tehdit eden bir diğer yaklaşım ise *predatory* (yırtıcı ya da yağmacı) yayıncılıktır (Beall, 2012; Beall, 2016, s. 326; Tihan, 2020). Bu dergilerde akran değerlendirme süreçleri ve akademik süreçler açısından önemli sorunlar bulunmaktadır (Richtig ve diğerleri, 2018, s. 1442). Ancak yağmacı dergi sorununa geçmeden önce yağmacı dergilere ilişkin tanımsal tartışmalara yer verilmelidir (Cobey ve diğerleri, 2018).

Son zamanlarda bilimsel çalışmalarda şüpheli durumları ifade etmek için kullanılan *predatory* sözcüğü için Türkçede tam bir karşılık belirlenmiş değildir. Çeşitli çalışmalarda yırtıcı, şüpheli veya yağmacı gibi sözcüklerin kullanıldığı görülmektedir. Sözcüğün İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğündeki karşılığı olarak “yağmacılık veya soygunculukla geçinen; yırtıcı” anlamları verilmiştir (The Redhouse Dictionary, 2005, s. 758). Öte yandan Türkçede ‘yağmacılık’ terimi yağma (talan, hırsızlık, malı alıp kaçmak) etme işi anlamına gelir. ‘Yırtıcı’ terimi ise kan döken, insan öldüren anlamı taşımaktadır (Türk Dil Kurumu, 2011, s. 2502). Fiil olarak ‘yağma etmek’ ise “kurnazlıkla çarpmak, vurgunculuk etmek” anlamında kullanılmakta ve yağma edene ‘yağmacı’ adı verilmektedir (Türk Dil Kurumu, 1998, s. 2364). Buradan yola çıkılarak ticari bir kaygıyla, temel bilimsel özelliklere sahip olmayan ve akran değerlendirmelerinden yoksun olan *predatör* dergiler Türkçede ‘yağmacı dergi’ olarak tanımlanabilir. Bu sebeple bu çalışmanın tamamında ‘yağmacı’ sözcüğünün kullanılması tercih edilmiştir.

Yağmacı dergiler ve yayıncılarla doğru mücadele edebilmek için üzerinde anlaşılmış bir tanıma ihtiyaç vardır. 2019 yılındaki bir çalışmada 10 ülkeden gelen yayın toplulukları, araştırma fon sağlayıcıları, politika yapıcılarını, akademik kurumları ve kütüphaneleri temsil eden 43 katılımcının fikir birliğine varması sonucu aşağıda belirtilen tanım ortaya çıkmıştır (Grudniewicz ve diğerleri, 2019, s. 212):

⁵ Retraction Watch tarafından geliştirilen hijacked journal checker korsan dergileri önlemeye yönelik olarak geliştirilen sistemlerden biridir. Bkz. <https://retractionwatch.com/the-retraction-watch-hijacked-journal-checker/>

“Yağmacı dergiler ve yayıncılar, teşvik primi pahasına kişisel çıkarlara öncelik veren ve yanlış/yanıltıcı bilgiler sunan, iyi editörlük ve yayın uygulamalarından sapan, şeffaflık eksikliğine sahip ve/veya agresif, ayırım gözetmeyen uygulamalarının kullanılması ile karakterize edilen kuruluşlardır.”

Başka bir tanıma göre yağmacı dergi yayıncılığı; makaleleri yayınlamak için yazarlardan makale işletim ücreti adı altında para alan, ancak aynı zamanda diğer saygın dergilere nazaran standart editoryal ve akran değerlendirmeleri ile etik yayıncılık uygulamalarını yerine getirmeyen dergicilik türüdür (ThinkSCIENCE, 2015). Yağmacı yayıncıları listeleme üzerine en bilinen isimlerden olan Beall (2013) yağmacı yayıncıları “araştırmacıları kendi dergilerinde yayın yapmaları için kandıran ve temel yayıncılık standartlarını takip etmeyen dolandırıcılar” olarak da tanımlar. Bu yayıncıların meşru görünmek adına rastgele belirledikleri isimleri gelişigüzel bir şekilde işe alarak meşruiyet kazanmaya çalıştıkları bir çalışmayla ortaya çıkarılmıştır (Sorokowski ve diğerleri, 2017, s. 481).

Literatürdeki neredeyse tüm yağmacı yayıncılık tanımlarının yağmacı yayıncılık pratiklerine gerekçe olarak makale işlem ücretlerini işaret etmesi açık erişim felsefesinin eleştirilerin hedefi haline gelmesine sebep olmuştur. Krawczyk ve Kulczycki (2021) açık erişim felsefesini kullanarak yayın avlayan bu dergilerin kusurlarının ve suçlarının açık erişim hareketine genellenmesinin haksız önyargılar doğurduğunu belirttikleri sistematik derlemelerinde yağmacı yayıncılık kavramsallaştırması yapılırken kullanılan dilin önemine vurgu yapmışlardır. Ülkemizde de benzer bir yaklaşım vardır ve bu yaklaşım açık erişim felsefesi ile yağmacı yayıncılığı aynı kefeye koyduğundan açık erişim ile ilgili soru işaretleri doğurmaktadır (Taşkın ve Doğan, 2021). Tüm bu sebeplerle yapılan tanımlarda kavramların genellenmesinden kaçınılması önemlidir.

2.2. YAĞMACI YAYINCILIĞI ORTAYA ÇIKARAN ETMENLER

Bu bölümde yağmacı yayıncılığı ortaya çıkaran çeşitli etmenler listelenmiş ve bu konudaki araştırmalar değerlendirilmiştir. Bu etmenler (1) yayınlara ya da yok ol (*publish or perish*) kültürü, (2) sayılara dayalı akademik yükselme kriterleri ve (3) ülkeler arası eşitsizliklerdir.

2.2.1. Yayınlara ya da yok ol kültürü

Araştırmacının nihai hedefi yaptığı çalışmayı bilimsel yayınlar üzerinden akademik dünya ile paylaşmaktır. Bu dünyanın en temel parçası olan üniversiteler araştırmacıların çalışmalarına destek vererek bilimsel gelişmelerde merkezî rol oynar. Her geçen gün sayıları artan üniversitelerin bu rolde pay sahibi olabilmeleri için kendi aralarında sürdürdükleri rekabet güçlüdür (Damar, Özdağoğlu ve Özveri, 2020, s. 109). Üniversite sıralamalarının kavramsallaştırılması, üniversitelerce meşrulaştırılması ve benzerlikleri/farklılıklarına yönelik çeşitli tartışmalar olsa da (Brankovic, Ringel ve Werron, 2022; Doğan ve Al, 2018; Wilbers ve Brankovic, 2021), bu rekabetin ulusal ve uluslararası ölçüsü olarak Centre for Science and Technology Studies Leiden Ranking (CWTS), Times Higher Education (THE), University Ranking by Academic Performance (URAP), QS World University Rankings ve Webometrics gibi kurumlar tarafından geliştirilen ve temelde yayın/atıf sayısı odaklı sıralama sistemleri kullanılmaktadır (CWTS, 2022; THE, 2022; URAP, 2022; QS World University Rankings, 2022; Webometrics, 2022). Dolayısıyla bu sıralamalarda yer kapmak isteyen üniversiteler genel bir politika olarak yayın sayısı artışını teşvik etmekte, çalışma alanı ne olursa olsun tüm araştırmacılara ya yayınlara ya da yok ol mesajı vermektedir (Linton, Tierney ve Walsh, 2011, s. 245). İçeriği ne olursa olsun durmaksızın içerik yayınlamanın önemine yapılan bu vurgu araştırmacıların eğitim/öğretim veya yönetsel görevler yerine yalnızca daha çok üretmeye dayalı bir politika izlemesine sebep olmaktadır (Rawat ve Meena, 2014, s. 87). Aynı zamanda yayınlara ya da yok ol mimarisini, bilim insanlarının odak noktasını titiz bilimsel uygulamalardan ve topluma katkılarında uzaklaştırarak nihai tek amacı yayın üretmek ile sınırlandırmaktadır (Williams, 2021). Akademideki artan rekabetin

bilim insanlarını yayınlanabilir sonuçlar üretmeye zorlamasından dolayı araştırmanın nesnelliği ve bütünlüğü ile ilgili çelişkiler ortaya çıkmaktadır (Fanelli, 2010).

Modern Atasözleri Sözlüğüne göre (Doyle, Mieder ve Shapiro, 2012, s. 221) yayınlama ya da yok ol kavramı ilk olarak 1927 yılında *Scholarship in Sociology* adlı eserde “Amerikan sosyolojik yazılarının niteliğinin niceliğiyle ters orantılı olduğu doğrudur, bunun nedeni, diğer şeylerin yanı sıra, öncelikle, üniversitelerimizde kullanılan terfi sistemindeki şu olguda aranmalıdır: Yayınlama ya da yok ol!” şeklinde kullanılmıştır (Case, 1927, s. 325). Ardından 1938’de yayınlanan *Education through discovery* adlı makalede “Deneyim kayıtlarının deneyimin yerini almasına çok sık izin verdik. Bir insan bilimci ‘oku ya da barbarlaştır’ diyor ve bir bilim insanı onu ‘yayınlama ya da yok ol’ diye destekliyor’ şeklinde kullanılmıştır (Bowman, 1938, s. 465). Yayınlama ya da yok ol anlayışının işleyişini yararcı bir zorunlulukla özdeşleştiren Garfield (1996), çalışmasında Wilson’dan (1942, s. 197) şöyle aktarmaktadır; “Akademik gruba dayatılan pragmatizm, kişinin bir şeyler yazıp basması gerektiğidir. Bu durumsal zorunluluk ise ‘yayınlama ya da yok ol’ inancını dikte eder” (s. 11). Tüm bu tanımlar yalnızca daha çok üretmeye odaklı yayınlama ya da yok ol modelinin asıl sebebinin terfi sistemleri olduğuna işaret etmektedir. Bu durum günümüzde de benzer şekilde devam etmektedir. Örneğin, Van Dalen (2021) genç araştırmacıların kadro ve terfi için dergi etki faktörü, yayın sayısı ve diğer ölçütlere diğer kıdem sahibi akademisyenlerden daha fazla önem verdiğini, kıdem sahibi akademisyenlerin ise araştırma fonlarından yararlanma arzuları sebebiyle yayınlama baskısını daha fazla hissettiklerini belirtmektedir (Van Dalen, 2021, s. 1679).

Lodge (1989; aktaran: Miller, Taylor ve Badelian, 2011, s. 423) bu konuyu “Bir iş veya üniversite yazısı mı istiyorsun, Appleby?... O zaman sana tek bir tavsiyem var... Yayınlama! Yayınlama ya da yok ol! Bugünlerde akademik dünyada durum böyle” şeklinde somutlaştırmıştır. Yayınlama ya da yok ol yaklaşımının ülkemizde de nitelikli yayın yapması beklenen araştırmacıların daha nitelikli değil ancak daha fazla yayın yapmaya yönlendiklerinin bir göstergesi olduğu bilinmektedir (Al ve Soydal, 2012, s. 710).

2.2.2. Sayılara dayalı araştırma performans değerlendirme sistemleri

Yayınla ya da yok ol yaklaşımını doğuran en önemli etmen sayılara dayalı akademik yükselme kriterleri ve değerlendirme yöntemleridir. Bilimsel yayınlar, akademik kariyer yapmak ve hibe desteği almak için araştırmacıların asıl uğraşı rolüne bürünmüş ve en önemli gerekliliklerden biri olmuştur. Bu gerekliliğin doğurduğu rekabet, çalışmanın niteliğini gösteren etiğin rolü, şeffaflık ve dürüstlük gibi ahlaki yükümlülüklerin aksine araştırmacıların şüpheli davranışlarda bulunmasına neden olmaya başlamış (Balistreri, Albertine ve Bearer, 2022, s. 1248), özellikle kariyerinin başındaki genç araştırmacılar için meşru ve gayri meşru yayınlar arasında ayırım yapmanın zor olduğu ortamlarda yağmacı yayıncılığın da gelişmesine katkı sunmuştur (Sharma ve diğerleri, 2023, s. 560). Yayınla ya da yok ol yaklaşımını anlamak için bu sistemi besleyen akademik performans değerlendirme kriterlerine daha yakından bakılması şarttır.

Bilimsel yayınlar (özellikle araştırma makaleleri) kadro ve teşviklerin en önemli unsurlarından biridir. Çünkü makalelerin türlerine (ulusal ve uluslararası bazda) ve yayımlanan platformlara göre puanlama yapılmakta olup hem Üniversiteler Arası Kurul (ÜAK) doçentlik değerlendirmeleri hem de akademik teşvik kriterlerinde bu puanlamanın dikkate alındığı bilinmektedir.^{6,7} Bu makaleler sayesinde kişiler bilim uzmanlığı olarak akademik dünyada bir unvana/kadroya (okutmanlık, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi, yardımcı doçent, doçent veya profesör doktor gibi) sahip olabilirler. Bu çalışmaların yapılması üniversitelerin akademik kadrolarının aktif olduğunun bir göstergesidir.

Ülkemizde akademik terfi süreci 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 12.06.2018 tarihli 30449 sayılı Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönetmeliği hükümlerince gerçekleşmektedir.⁸ Bu hükümlere ek olarak her

⁶ Üniversitelerarası Doçentlik Kriterleri. <https://www.uak.gov.tr/Sayfalar/docentlik/basvuru-sartlari/2023/2023-mart-donemi-docentlik-basvuru-sartlari.aspx>

⁷ Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği. (2018). 17.01.2020 tarihli ve 31011 Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik. <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetaylframe?MevzuatTur=21&MevzuatNo=201811834&MevzuatTertip=5>

⁸ Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönetmeliği. (2018). 12.06.2018 tarihli ve 30449 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180612-6.htm>

üniversite birbirinden bağımsız olarak makaleleri, bildirileri, kitapları, editörlükleri ve diğer bilimsel etkinlikleri içeren bir puanlama tablosu hazırlamaktadır (Alpaydın ve Türkmenoğlu, 2018, s. 3). Bu tabloya göre yapılan her bilimsel faaliyetin puan olarak bir karşılığı bulunmaktadır ve akademik yükseltme/atanmalarda belirtilen puan şartının sağlanmış olması gerekmektedir (Esen ve Esen, 2015, s. 55). Tüm bu sayıya dayalı sistem araştırmacıları hızlıca yayın yapabilecekleri dergilere yönlendirmekte, bu yönlendirme bazen yağmacı yayıncı tercihi ile sonuçlanabilmektedir. Zira yağmacı yayıncıları belirlemeye yönelik olarak çeşitli girişimler olsa da⁹ araştırma performans değerlendirme kriterlerinde dergilerle ilgili detaylı bir yaklaşım veya akran/dosya değerlendirme süreçlerinde buna yönelik bir düzenleyici karar bulunmamaktadır.

2.2.3. Ülkeler arasındaki eşitsizlikler

Yağmacı yayın tercihinin tek sebebi akademik yükselme amacıyla düşük kaliteli dergilerin tercih ediliyor oluşu değildir. Bu noktada önemli bir bulgu yakın zamanda saptanmıştır (Taşkın, Krawczyk ve Kulczycki, 2023). Bulguya göre gelişmekte olan çevre ülkelerde yazılan makaleler coğrafi eşitsizlikler ve merkez ülkelerin önyargıları sebebi ile yalnızca yağmacı dergilerde yer bulabilmektedir. Öte yandan yağmacı dergi sorunundan çevre ülkelerinin merkez ülkelere çok daha fazla zarar görüyor oluşu yağmacı dergilerin jeopolitik bir sorun olduğunu da göstermektedir (Krawczyk ve Kulczycki, 2021).

Yağmacı dergilerin ve onlarla benzerlik taşıyan/agresif pazarlama yürüten diğer dergilerin (MDPI ve Frontiers gibi) ortaya çıkışını daha iyi anlamlandırabilmek için 'bilimsel iletişimin yanlış konumlandırılmış merkezleri' (*mislocated centers of scholarly communication*) kavramı geliştirilmiştir (Krawczyk ve Kulczycki, 2021). Bilimsel iletişimin yanlış konumlandırılmış merkezleri olan bu dergiler merkez ülkelerde yağmacı olarak algılanmakta ancak çevre ülkelerde uluslararası olmak bir prestij göstergesi olduğundan kaliteli/iyi

⁹ Örneğin, YÖK WoS'ta dizinlenen dergiler ve buldukları çeyrek dilimleri üzerinden bir yağmacı dergi kavramsallaştırması yapmıştır ancak bu kavramsallaştırma çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Zira yağmacı dergilerin büyük kısmı WoS'ta dizinlenmemektedir.

kabul edilmektedirler. Bu yanlış konumlandırılmış merkezler yağmacı dergiler olabileceği gibi Scopus gibi ticari platformlar veya yüksek makale işlem ücreti karşılığında her yıl binlerce özel sayı yayınlayan ticari yayıncılar da olabilir. Bu noktada önemli olan merkez ve çevre ülkeler arasındaki eşitsizliklerin anlaşılması ve araştırma politikalarının buna göre şekillendirilmesinin gerekliliğidir.

2.3. YAĞMACI YAYINCILIK VE YAĞMACI YAYIN TERCİHİ ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi akademik yükseltmeler, akademik teşvik politikalarından yararlanma arzuları, belirli bir alanda daha fazla yayın yaparak akademik saygınlığın artabileceği fikri gibi etmenlere dayanarak ülkemizde de bazı bilim insanları, daha kolay ve daha rahat yayın yapma eğilimi göstermektedirler. Bu eğilim ise araştırmacıları bu yönlü yayın yapacakları mecralara yani yayın değerlendirme kriterleri daha esnek olan dergilere yöneltmektedir.

Yağmacı dergilere dair ilk tartışmalarından biri 2010 yılında Jeffrey Beall tarafından oluşturulan *Scholarly Open* isimli web sayfasındaki dergi listesidir (Mutlu, 2020, s. 108). Beall Colorado Üniversitesinde kütüphaneciyken açık erişimli dergilerden gelen çok sayıda hata yüklü e-postaları fark etmiş ve bunlar üzerine bir araştırma yaptığında birçoğunun mülkiyet ve makale işlem ücretlerine dair bilgilerin şeffaf olmadığını ortaya çıkarmıştır. Beall, bu dergi isimlerini tek bir sitede toplamış ve onların neden yağmacı oldukları hakkında yazılar yazmıştır (Deprez ve Chen, 2017). Bu sitede oluşturulan kara listedeki dergi sayısı 2013'te 126 iken 2017'de 1294'e yükselmiştir (Beall, 2017). Listenin ilk oluşturulduğu 2010 yılında yedi adet Türkiye adresli dergi var iken, 2016 yılında bu sayı 41'e ulaşmıştır (Akça ve Akbulut, 2018, s. 268). Bu durum Türkiye'nin yağmacı yayıncılık konusundaki kötü şöhretini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Beall'in listesi bilinen varlığını 2017'ye kadar sürdürmüştür. Bu listenin bazı şüpheler oluşturduğu, bazı yayıncıları haksız yere töhmet altında bıraktığı gibi tartışmalardan dolayı liste 2017'de kapatılmış ve Beall görevinden ayrılmıştır

(Anderson, 2017). Ancak Beall'in yağmacı yayıncılık için açık erişim yayıncılığını suçlayarak "ölümcül bir kusur" olarak tanımlaması tehlikeli bulunmuş ve genellemelerden kaçınmanın öneminden bahsedilmiştir (Krawczyk ve Kulczycki, 2021). Beall'e göre (2018) açık erişim hareketi, sözde bilimin yayınlanmasını sağlamak için tarihteki diğer tüm toplumsal hareketlerden daha fazlasını yapmıştır. Ancak bu yaklaşım beraberinde "açık erişimli olan ve yayın için para alan tüm dergiler yağmacıdır" yaftasını beraberinde getirmiştir ve bu durum akademik çıktılara erişimi mümkün kılan en önemli hareketlerden biri olan açık erişime büyük zarar vermiştir ve vermeye devam etmektedir (Taşkın ve Doğan, 2018, 2021).

Beall listesinin yerini almak üzere Cabell's tarafından daha titiz ve tutarlı bir yağmacı akademik dergiler listesi yaratma hedefi ile ticari bir *Black List* oluşturulmuştur (Anderson, 2019). Bu listenin oluşturulması aşamasında ortaya çıkan maliyeti karşılamak için ücret alınmaktadır (Silver, 2017). Silver'a göre *Black List* oluşturulurken bazen de olsa bazı dergiler gözden kaçırılabilir. Bununla birlikte güvenilir dergiler için *White List* oluşturulması araştırmacıların yayın yapacakları mecra bulmalarında bir rehber olarak görülebilmektedir. Ancak bazı araştırmacılara göre tüm bu listeler bilimde dürüstlük ve güven artırmadığı gibi şüpheli dergilerin ortaya çıkmasındaki temel neden olan akademisyenler üzerindeki daha fazla yayın yapma baskısına da bir çözüm sunmamaktadır (Kulczycki, 2023).

Yağmacı dergiciliğe dair Türkiye'de yapılmış ve literatürde sıkça atıf yapılan öncül çalışmalardan birisinde Beall'in listesi ele alınmış ve listedeki 52 farklı ülkeden yaklaşık 753 derginin %82,3'ünün gelişmekte olan ülkeler tarafından yayınlandığı anlaşılmıştır (Demir, 2018a, s. 1308). Türkiye'nin bu ülkeler arasında ilk üçte yer alması ise ayrıca dikkat çekicidir. Demir'in araştırmacılara verilen mali destek politikaları üzerine yaptığı nitel çalışmada ise (2018b) araştırmacıların yağmacı dergi seçimlerini etkileyen sebepler araştırılmıştır. Araştırmacıların temel motivasyonlarının çalışmalara verilen mali desteğin ikinci bir gelir kaynağı olarak görülmesi olduğu saptanmış ve bu yüzden Türkiye gibi her türlü yayını teşvik ödeneği ile ödüllendiren ülkelerin yağmacı dergilerde yayın yapma eğilimini

önlemek için teşvik politikalarının gözden geçirilmesi önerisinde bulunulmuştur (s. 2065). Bu doğrultuda bu çalışmanın temel amaçlarından biri de mevcut araştırma değerlendirme politikalarının araştırmacıları yağmacı dergi tercih etmeye yönlendirip yönlendirmediğinin sayısal verilerle ortaya koyulmasıdır.

Yağmacı dergiler üzerine yapılan bir başka nitel çalışmada ise katılımcılarla bu dergilerin temel özellikleri ve araştırmacıların bu dergilerde yayın yapma nedenleri üzerine görüşmeler gerçekleştirilmiştir (Mutlu, 2020). Araştırma sonucunda Türkiye adresli araştırmacıların yağmacı dergilerde yayın yapma nedenleri yine atama ve akademik teşvik politikaları olarak saptanmıştır (s. 127). Ayrıca çalışmada bilimsel dergilerin uzun süren değerlendirme süreçleri ve bu sürenin ardından gelen ret yanıtlarının da sebeplerden biri olduğu ifade edilmiştir (s. 123-124).

Bir başka çalışmada Beall listesi üzerinden Türkiye'deki yağmacı dergilerin durumu ele alınmış ve neticesinde Beall listesinin %3,2'sinin Türkiye adresli olduğu bulunmuştur (Akça ve Akbulut, 2018, s. 256). Bu oran Türkiye'yi Hindistan'dan sonra ikinci sıraya yerleştirmektedir. Çalışmada bilinçli olarak yağmacı dergilerde yayın yapan akademisyenler için akademik performans değerlendirme sistemlerinin iyileştirilmesi önerisinde bulunulurken bilimsel yayınların etkisini artırmak için kalite odaklı politikaların üretilmesi ve uygulanması tavsiyesinde bulunmaktadır (s. 271). Akça ve Akbulut'un bir başka çalışmasında ise (2021), Cabells listesinde yer alan Türkiye adresli 17 derginin literatüre etkisi ele alınmıştır. 2010-2015 yılları arasında yayın hayatına başlayan dergilerde yer alan 3427 makaleye Web of Science'da (WoS) listelenen dergilerden 389 atıf yapıldığı ortaya çıkmıştır. En çok atıf yapılan makalenin yazarlarının Türkiye adresli olduğu ve dünyadaki geniş kapsamlı yayıncıların (Emerald, Elsevier ve Taylor & Francis) bu dergilere en çok atıf yapan yayıncılar olduğu ifade edilmiştir (Akça ve Akbulut, 2021).

Yağmacı dergilerde yayın yapmanın ardındaki nedensel faktörler üzerine yapılan bir çalışmada ise kurumsal koşulların ön plana çıktığı görülmektedir (Mertkan, Aliusta ve Suphi, 2021, s. 478). Bu koşullar, yağmacı dergilerde yayın yapmak için caydırıcı kurumsal politikaların olmaması ve yayın baskısını içermektedir.

Aynı çalışmada ortaya çıkan bir başka sonuca göre ise yazarların büyük çoğunluğu yağmacı olarak tanımlanan dergilerin meşru olduklarını ifade etmektedir. Çalışmada incelenen makalelerde yağmacı dergiler hakkında farkındalık eksikliği veya onları tanımlayamamanın araştırmacıları yağmacı dergilere karşı savunmasız hale getirdiği belirtilmektedir. Bu sorunun araştırmacılara bu dergilerden kaçınmak için atölye çalışmaları ve mentorluk yoluyla eğitimler vererek aşılabileceği düşünülmektedir (Mertkan, Aliusta ve Suphi, 2021, s. 476).

Türkiye’de yağmacı dergi yayıncılığı üzerine yapılmış bir yüksek lisans tezinde yazarların çalışmalarını dergilere göndermek isterken şaibeli dergiler engeline takılma tehlikesi ele alınmıştır (Kılıç, 2021). Araştırmanın kapsamını 2015-2020 yılları arasında Kültür Bakanlığında ISSN almış bilimsel dergilerden 377 editör oluşturmuştur. Yapılan anket çalışması sonucunda bu editörlerin şaibeli dergiler hakkında bilgi sahibi oldukları ve dergilerin etik dışı davranışlarından dolayı akademik değerlendirme kapsamına dahil edilmemeleri gerektiği ortaya çıkmıştır. Çalışma sonucunda yayınların uluslararası ve ulusal indekslerde yer alan ve almayan olarak değerlendirilmesinden dolayı TR-Dizin’de yer almamış veya almak için kriterleri sağlayamamış dergilerin değersizleştirilmesinin desteklendiği ifade edilmektedir (s. 124).

Akademik dünyada ciddi bir sorun olan yağmacı dergiler konusunda Türkiye’nin küresel çapta konunun önemli bir muhatabı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca nitel verilerden de hem yazarlar hem de editörlerin konuya dair şikâyetleri olduğu ve politika geliştirici makamlar vasıtasıyla önlem alınmasının bilimsel yayınların değersizleştirilmemesi için önem arz ettiğini göstermektedir. Bu hususta Türkiye’de tüm üniversiteler için bağlayıcı unsur olan Yükseköğretim Kurumu da yağmacı dergiler ile ilgili tanımlayıcı bir kararını 30 Aralık 2021 tarihinde duyurmuştur.¹⁰ Bu karar yalnızca WoS’taki çeyrek dilimlerde yer alan dergileri kapsamakta, editoryal süreçlerden ücret talep edilip edilmemesine göre yağmacı

¹⁰ Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Genel Kurur Kararları. (2021). Üniversitelerarası Kurul Yönetim Kurulunun 10.12.2021 tarihli ve 2021/15 sayılı toplantısında oy birliği ile kabul edilen kararlar. <https://www.uak.gov.tr/DuyuruBelgeleri/2022/yagmac%C4%B1-saibeli-dergiler-hk-duyuru-25012022.pdf>

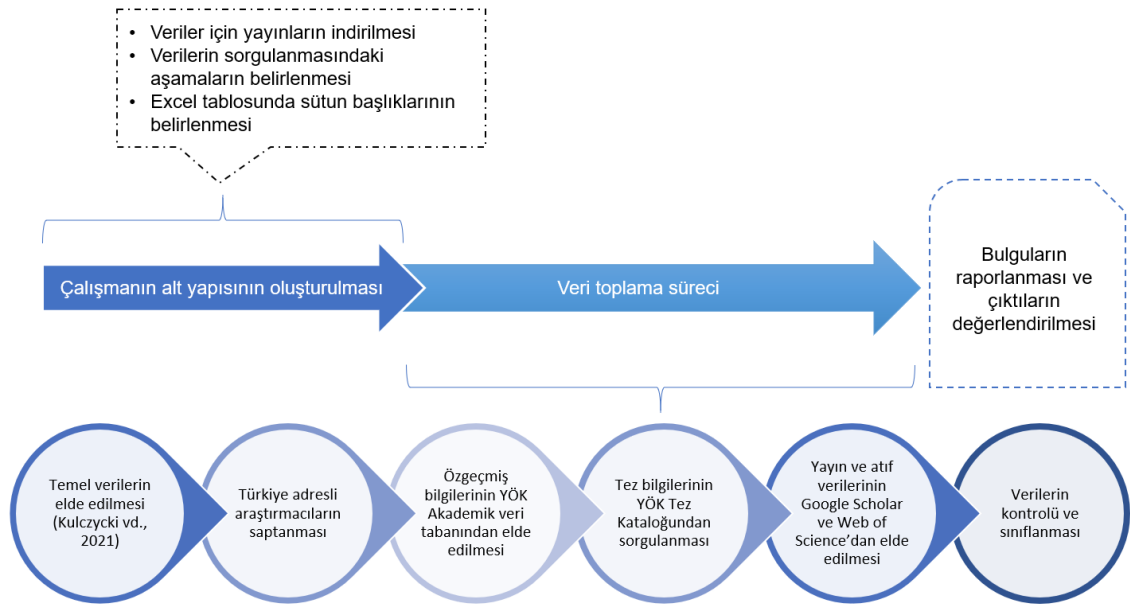
tanımı sunmaktadır. Bu tanıma göre Q1, Q2 ve Q3'te yer alan dergiler ile Q4 sınıfında yer alıp editoryal ve basım süreçlerinde ücret talep etmeyen dergiler yağmacı/şaiibli sayılmamaktadır. Bunun dışında bir tanım bulunmuyor oluşu akademik sistemimizde yağmacı dergi kavramsallaştırmasının yapılmadığını göstermesi açısından önemlidir.

Üniversite özelinde ise kuruluşlar kendilerince yağmacı dergilere dair önleyici çalışmalarını sürdürmektedirler. Buna örnek olarak Marmara Üniversitesi Kütüphanesinin hazırladığı rehber verilebilir (2022). Bu rehberde yağmacı dergilerin genel özellikleri belirtilirken alınacak önlemlerde ise dergilerin iletişim bilgilerinin varlığı, makalelerin hakem sürecinden geçip geçmediğinin bilgisi, web sitesinde yayıncı ve editör isimlerinin olup olmadığı ve hakem kurulunda ünlü araştırmacıların isimlerinin olup olmadığının sorgulanması gerektiği belirtilmiştir.

Çalışmamı literatürdeki çalışmalardan ayıran en temel özellik nitel görüşmeler veya nicel anketler yoluyla değil, akademisyenlerin özgeçmişlerinin incelenmesi yoluyla yağmacı dergilerin etkisinin ortaya koyulmasıdır. Bu yaklaşımın literatüre farklı bir boyut getireceği düşünülmektedir.

3. BÖLÜM: YÖNTEM VE TEKNİK

Çalışmanın bu bölümünde veri toplama yöntem ve teknikleri detaylı olarak aktarılmaktadır. Bu aşamalar verilerin toplanması, sınıflandırılması, analize uygun hale getirilmesi ve ilgili istatistik programlarının kullanılmasını içermektedir. Çalışmanın sürecine ve veri toplama aşamalarına ilişkin bilgi Şekil 1'de gösterildiği gibidir.

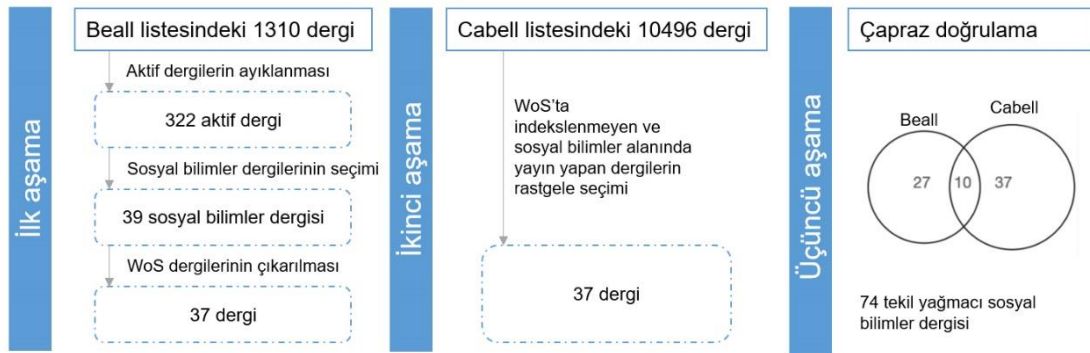
Şekil 1. Araştırma süreç akışı

3.1. VERİLERİN TOPLANMASI

3.1.1. Yağmacı dergilerde yayın yapan akademisyenlerin belirlenmesi

Bu araştırmanın çekirdek verilerini Kulczycki ve diğerlerinin (2021) çalışmasında saptanan araştırmacılar arasında yer alan Türkiye adresli 417 makaleyi yazan 398 akademisyen oluşturmaktadır. İlgili çalışmanın veri toplama yöntem ve tekniklerinin anlaşılması bu sebeple önemlidir. Öncül çalışmanın veri toplama yöntemi Şekil 2'de gösterildiği gibidir. Şekil 2b'de turuncu renk ile temsil edilen kısım bu çalışma için kullanılan veri setini temsil etmektedir.

a) Başlangıç veri setini hazırlama süreci

b) Son veri setini hazırlama süreci

	Yağmacı dergide yayınlanmış makaleler	Onlara atıf yapan makaleler
1.	71 yağmacı dergide yayınlanmış 4968 bibliyografik kayıt	71 yağmacı dergide yayınlanmış 4968 bibliyografik kayıt
2.	<i>Duplikelerin ayıklanması</i> 4615 tekil makale <i>PDF dosyalarının elde edilmesi ve yazar adresi doğrulaması</i> 65 dergide yayınlanmış 3411 tekil makale	<i>Duplikelerin ayıklanması</i> 3347 dergiden 8276 tekil makale
3.	65 dergiden çalışma için gerekli tüm üstverilere sahip ve WoS dergilerinden atıf yapılmış 3234 yağmacı dergi makalesi	2012-2019 yılları arasında WoS'ta dizinlenen ve yağmacı dergilere atıf yapan 5964 makale
Son veri seti	3234 yağmacı dergi makalesinden yazar adresi Türkiye olan makalelerin yazar bilgilerinin elde edilmesi 513 Türkiye adresli akademisyen Erişilemeyen (emeklilik, kurumdan ayrılma vb.) araştırmacıların veri setinden çıkarılması 417 makale 398 Türkiye adresli akademisyen	

Şekil 2. Veri setlerinin oluşturulması süreci (Kulczycki ve diğerleri, 2021, s. 8545, 8547)

Kulczycki ve diğerlerinin çalışmasında Beall ve Cabell'in listeleri kullanılarak iki liste oluşturulmuştur. Bu listelerin en önemli özelliği sosyal bilimler dergilerini içeriyor oluşudur. Dolayısıyla bu tez çalışmasında da genel kapsam sosyal bilimler ve onun alt alanlarıyla sınırlıdır. Çalışmada her derginin ISSN ve makale sayısına ilişkin veriler dergilerin web sitelerinden toplanmıştır. Sonuç olarak 65 şaibeli dergiden 3234 tekil makale ve onlara atıf yapan 5964 makale ilgili çalışmanın sınırlarını oluşturmaktadır. Bu noktada önemli bir sınırlılık Kulczycki ve diğerlerinin çalışmasında (2021) Web of Science'da dizinlenen yağmacı dergilerin çalışma kapsamından çıkarılmış olmasıdır çünkü ilgili çalışmanın temel amacı WoS indeksli dergilerden yağmacı dergilere yapılan atıfları incelemektir. Veriler değerlendirilirken bu sınırlılık göz önünde bulundurulmalıdır. Zira bir

yağmacı derginin WoS veya Scopus veri tabanında dizinlenmesi mümkündür. Bu gibi durumlar çalışma kapsamında değerlendirilememiştir.

Öte yandan bu tez kapsamında yağmacı dergilerdeki yayınlara atıf yapan makaleler değil, yalnızca yağmacı dergilerde yayını olan akademisyenler değerlendirme kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla yağmacı olarak adlandırılan dergilerde yayımlanmış 3234 makaleden yazarı Türkiye adresi olan makaleler filtrelenmiş ve araştırmancının temel veri setini bu akademisyenler oluşturmuştur.

3.1.2. Türkiye adresli araştırmacılara ait verilerin elde edilmesi

Kulczycki ve diğerlerinin çalışmasında (2021) **2012-2018 yılları arasında** yağmacı dergilerde yayın yapan Türkiye adresli 513 araştırmacı saptanmıştır. Ancak bu araştırmacıların yalnızca 398'i YÖK Akademik sisteminden erişilebilir durumdadır.¹¹ Bunun anlamı listede yer alan 398 araştırmancının aktif olarak Türkiye yükseköğretim sisteminde çalışıyor oluşudur. Kulczycki ve diğerlerinin (2021) çalışmasında saptanan ancak bilgilerine erişilemeyen 113 araştırmacı çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Çalışmaya dâhil edilen bu araştırmacıların ORCID bilgileri, akademik ve kadro unvanları ve bu unvanları elde ettikleri yıllar, yüksek lisans ve doktora derece tarihleri, çalıştıkları disiplin, kurum adı ve iş birliği içinde bulunulan diğer kurumlara ilişkin tüm bilgiler YÖK Akademik platformu incelenerek tek bir Excel'de toplanmıştır. Türkiye'de doçentlik ve akademik teşvik ödeneği başvurularının YÖKSİS¹² üzerinden yapılıyor olması ve YÖK Akademik platformunun¹³ YÖKSİS ile entegre çalışıyor olması sebebiyle temel kaynak olarak YÖK Akademik veri tabanının kullanılmasına karar verilmiştir.

Buna rağmen, YÖK Akademik sisteminde bazı akademisyenlere ilişkin bilgilerde eksiklik/hatalar olduğu görülmüştür. Bu hataları en aza indirebilmek için yazarlara ait verilerin doğrulanması aşamasında üniversitelerin bölüm sayfaları, neredeyse her üniversitenin sahip olduğu Avesis profilleri, yazarların LinkedIn ve sosyal

¹¹ Tarama tarihi: 20.09.2022-05.10.2022

¹² Yükseköğretim Bilgi Sistemi: <https://yoksis.yok.gov.tr/>

¹³ Yükseköğretim Akademik Arama: <https://akademik.yok.gov.tr/>

medya hesapları gibi çeşitli platformlardan yararlanılmıştır. YÖK Akademik'te yer alan yüksek lisans ve doktora yılları ise YÖK Tez Arşivinden teyit edilerek kontrolü sağlanmıştır. Bu noktada yüksek lisans ve doktora yılları iki platformda farklılık gösterdiğinde YÖK Tez Arşivinde yer alan çalışmalarının PDF kopyalarındaki tam metinleri ve üniversitenin web sitesindeki profilleri incelenerek doğrulama yapılmıştır.

Yazarların atıf ve yayın profillerini saptamak amacıyla WoS ve Google Scholar sorgularından yararlanılmıştır. Yağmacı dergideki yayın yılları milat olarak kabul edilmiş ve önceki ve sonraki tüm istatistiki veriler veri dosyasında depolanmıştır. Taramalar 20.09.2022 ile 05.10.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş, bu tarihten sonraki yayın ve atıflar değerlendirme kapsamına alınmamıştır. Yağmacı yayının aldığı atıflara ilişkin bilgiler de yine aynı tarihler arasında Google Scholar arama motoru üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.2. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ANALİZİ

Bu çalışmada temel araştırma sorusu araştırmacıların yağmacı yayın tercihini anlamak üzerine yapılandırıldığından analizlerin büyük çoğunluğunda yağmacı yayının yapıldığı tarih temel alınmıştır. Yani analizler yağmacı yayının yapıldığı tarihten öncesi ve sonrası istatistiklerini içermektedir. Bu sebeple yağmacı dergilerde birden fazla yayını olan akademisyenlerin yayınları ayrı ayrı değerlendirildiğinden tablo ve grafiklerde 398 tekil yazar değil, 417 makale analiz birimi olarak kabul edilmiştir.

Yazar verilerinin toplanıp düzenlenmesi için Excel kullanılmıştır. Hem akademik kadro isimlerinde (Örneğin; PROF, DOCENT, DROGRUYESİ) hem de alan isimlerinde (EGITIM, SPOR, SOS_BESERI_IDARI) kısaltmaya gidilmiştir. Yazar isimlerinin anonimleştirilmesinde ise çalışılan alan ve Excel'deki numarasıyla bir ad tanımlama (Örneğin; EĞİTİM_83, SOS_258) yapılmıştır. Şekillerin oluşturulması sürecinde Şekil 3'te yer alan grafikler (pasta ve yığılmış çubuk grafik) ile Şekil 5'te sunulan saçılım grafiği Excel yardımı ile oluşturulmuş, okunurluğu artırmak için Adobe Photoshop CS6 programından yararlanılmıştır.

Şekil 4, 6 ve 7'yi oluşturmak için çevrimiçi görselleştirme aracı olan Flourish'in¹⁴ Sankey ve yığılmış çubuk grafik özellikleri kullanılmıştır. Şekil 3'te yer alan haritalandırmalar için ise Statplanet¹⁵ yazılımı kullanılmıştır. Bu görsellerdeki coğrafi veriler yazarların çalıştıkları kurumların bulunduğu iller olarak tanımlanmıştır. Aynı bölümdeki üniversite kuruluş yılı ile yağmacı dergideki yayın sayısı arasındaki ilişkiyi bulmak üzere yapılan analizde üniversitelerin sahip oldukları toplam araştırmacı sayısı, kuruluş yılı ve bulunduğu şehir bilgileri için YÖK Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi¹⁶ verileri kullanılmıştır.

Veriler normal dağılım göstermediğinden kurum yaşı ve yağmacı dergide yayın sayısına yönelik korelasyonu saptamak için Spearman's Rho korelasyon testi uygulanmıştır. Yağmacı yayınları YÖK profilinde paylaşma durumunda unvanlara göre farklılık olup olmadığını anlamak için ise sınıflanmış veriler üzerinden ki-kare testi gerçekleştirilmiştir. Ki-kare testinde etki büyüklüğünü sunabilmek için Cramer's V değeri de test sonuçlarına eklenmiştir. Kurum türü ile yağmacı dergilerde yayın sayısı arasındaki ilişkiyi saptamak için Mann-Whitney U testi; kurum yaş grubu ile akademisyen başına düşen yağmacı dergilerdeki yayın sayısı arasındaki ilişkiyi saptamak için ise Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Tüm istatistiksel testler için IBM SPSS 23 yazılımı kullanılmıştır.

¹⁴ Flourish: <https://flourish.studio/>

¹⁵ Statsilk – Statplanet: <https://www.statsilk.com/software/statplanet>

¹⁶ <https://istatistik.yok.gov.tr/>

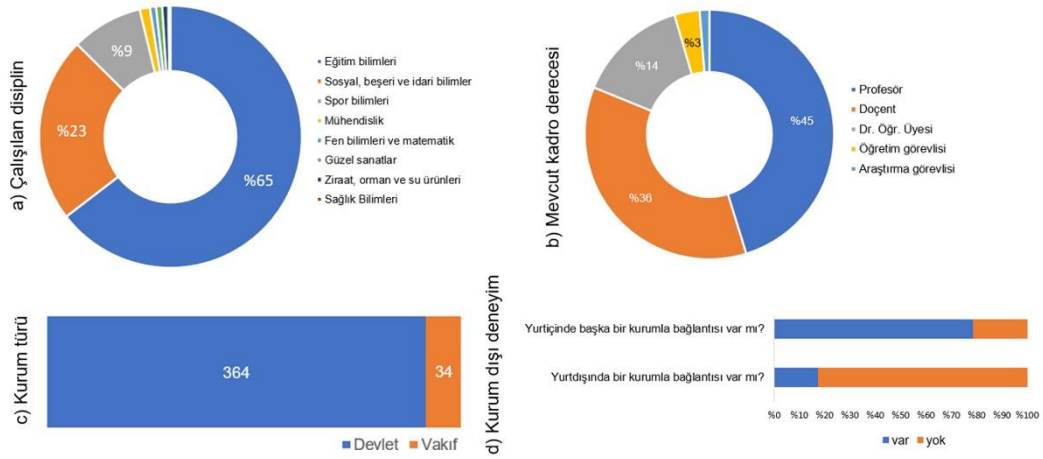
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde veriler detaylıca değerlendirilmekte ve analiz sonuçları sunulmaktadır. Analiz sonuçlarının daha anlaşılır olmasını sağlamak üzere görselleştirme yöntemlerinden faydalanılmıştır. Alt başlıklar her bir araştırma sorusuna cevap verecek şekilde yapılandırılmıştır.

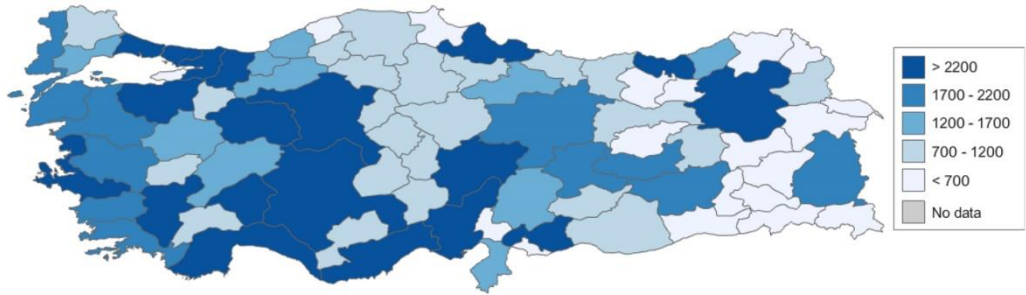
4.1. TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Çalışma kapsamında yağmacı dergilerde 2012-2018 yılları arasında yayın yapan Türkiye adresli 398 akademisyenin akademik kariyeri her yönüyle ele alınmıştır. Bu yazarların tamamı 2022 yılı Ekim ayında YÖK Akademik sisteminde profili bulunan yazarlardır. Bunun anlamı bu yazarların ilgili tarihte Türkiye yükseköğretim sisteminde akademisyen olarak çalışmalarıdır. Yani, akademik performans değerlendirme sistemlerinden etkilenen grupta yer alan araştırmacılarıdır. Veri setini oluşturan akademisyenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Şekil 3'te sunulmaktadır.

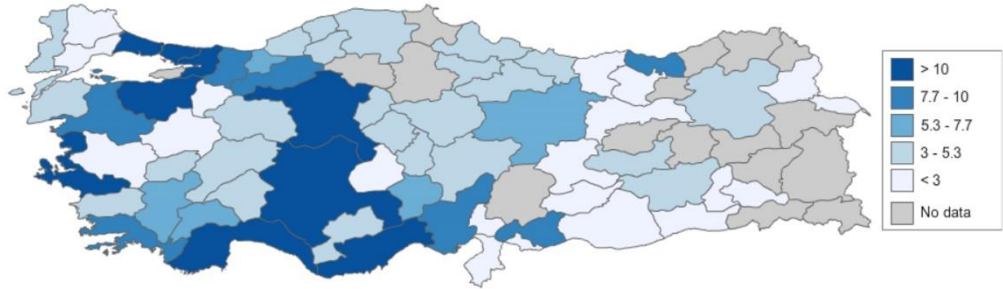
Çalışmada kullanılan verilerin alındığı makalede (Kulczycki ve diğerleri, 2021) yalnızca sosyal bilimler dergileri yer almasına rağmen Türkiye akademisinde temel bilimler alanında çalışan akademisyenlerin isimlerine ulaşılması (Bkz. Şekil 3a) yağmacı dergiler için sıklıkla iddia edilen "her alana hitabet" özelliğini doğrular niteliktedir. Yağmacı yayıncılık üzerine yapılan bir çalışmada sağlık bilimleri, beşerî bilimler ve teknoloji gibi alanlardan bu tür dergilere rağbet olduğu ortaya çıkarılmıştır (McLeod, Savage ve Simkin, 2018, s. 122). Bu tez kapsamında elde edilen bulgular bunu destekler niteliktedir.

e) Türkiye'deki tüm akademisyenlerin şehirlere dağılımı (Kaynak: YÖK istatistik veri tabanı)

f) Yağmacı dergilerde yayını olan 398 akademisyenin şehirlere dağılımı

Şekil 3. Araştırmanın verilerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Yağmacı dergilere yönelik farkındalığın genç araştırmacılar arasında düşük olduğu bilinmesine rağmen bu çalışma kapsamında incelenen yazarların %81'ini kadro derecesi profesör ve doçent olanlar oluşturmaktadır. Makalelerin 2012-2018 yılları arasında yayınlandığı düşünüldüğünde ilgili kişilerin yağmacı yayınları akademik kariyerlerinin hangi dönemlerinde elde ettiklerinin anlaşılması

önemlidir. Öte yandan literatürdeki nicel ve nitel araştırmalar yağmacı dergilerde yayın yapanların bunu bilinçli olarak yaptıklarını doğruladığından (Mutlu, 2020) akademik kariyerin üst noktalarında yağmacı dergilerde yayın yapılması şaşırtıcı değildir. Doktoranın tamamlanmasının ardından hızla doçentlik başvurusunda bulunulabiliyor oluşu, kriterlerin yayın odaklı olması sebebi ve devlet üniversitelerinde uygulanan akademik teşvik ödeneğinin bu bilinçli tercihte önemli rolü olabileceği düşünülebilir.

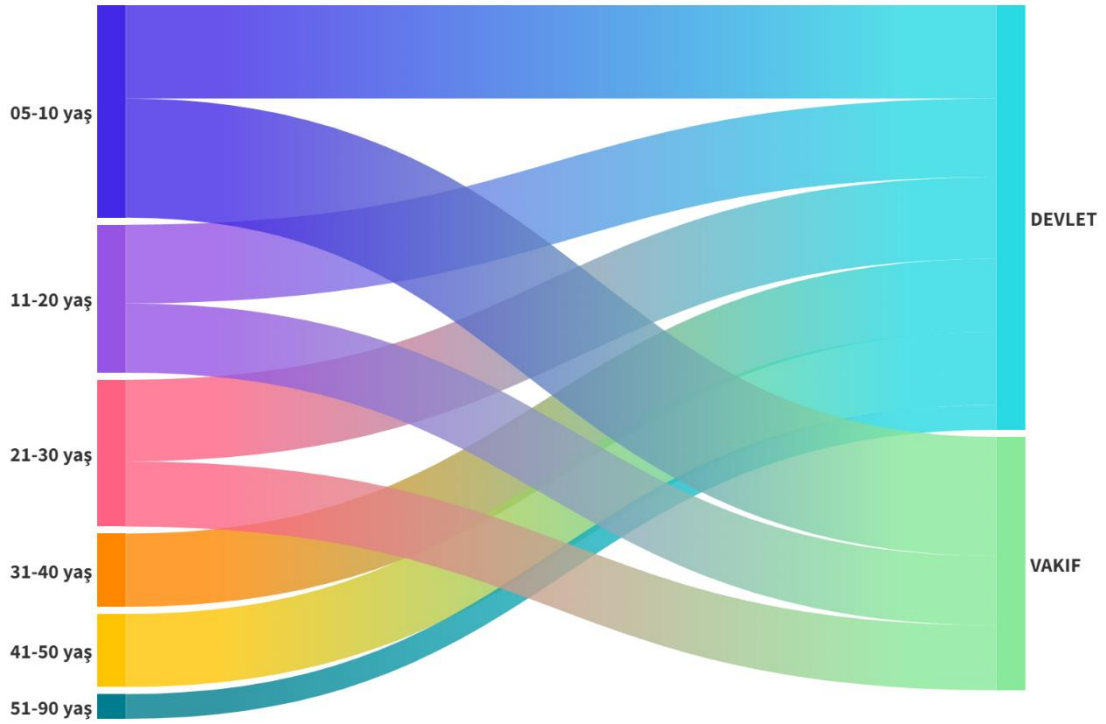
Çalışmada analiz edilen gruptaki yazarların %91'inin devlet üniversitelerinde görev almaktayken, %9'unun ise vakıf üniversitelerinde görev aldığı ortaya çıkmıştır. Türkiye'de toplam 206 üniversite vardır. Bunların 129'u (%63) devlet ve 77'si (%37) vakıf kurumudur. Öte yandan akademisyen sayılarına bakıldığında yükseköğretim sistemindeki akademisyenlerin %92'si devlet üniversitelerinde, %8'i ise vakıf üniversitelerinde çalışmaktadırlar. Oranlar kıyaslandığında yağmacı dergilere ilgi konusunda kurumlar arasında önemli bir farklılık saptanmadığı söylenebilir. Kurum türü ile akademisyen başına düşen yağmacı dergide yayın sayısı arasındaki farklılığı saptamak amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları bunu doğrulamaktadır. İki grup arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p=0,930$). Vakıf kurumları, Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliğine¹⁷ göre en az yedi üyeden oluşan ve en yüksek karar organı olan mütevelli heyetin personel atamaları, terfiler ve akademik teşviklerde söz sahibi olmasıyla devlet kurumlarından ayrılıyor olsa da bunun dergi tercihinin etkilemiyor olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak bu yorumu yapabilmek için daha derinlemesine bir inceleme yapılması şarttır çünkü bu tercihin altında yatan başka nedenler (üniversitenin kuruluş yılı, büyüklüğü vb.) olabilir.

Yazarlar, yurtiçi ve yurtdışı kurum dışı deneyimlerine göre ele alındığında ise yine çarpıcı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Yalnızca yurtiçindeki bir kurumla bağlantısı olanların oranı %80 iken geri kalan %20'lik kısmın ise yurtdışındaki bir kurumla da bağlantısı bulunmuştur. Literatürde lisansüstü eğitim düzeyinde veya daha

¹⁷ Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği (2018). 25.05.2018 tarihli ve 30431 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik.
<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=9768&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5>

yüksek akademik düzeyde uluslararası bir deneyime sahip olanların yağmacı dergilerde yayın yapma olasılığının daha düşük olduğu sonucunu gösteren çalışmalar mevcut olduğu bilinse de bu çalışmada da yurtdışı bir kurumla bağlantısı olanların yağmacı dergi tercihlerinin daha az olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Mertkan, Aliusta ve Suphi, 2021, s. 478; Perlin, Imasato ve Borenstein, 2018, s. 269).

Türkiye’de taşra üniversitelerine addedilen “bilimsel faaliyetlerin değersizleştirilmesi” suçunun (Gözler, 2019) doğruluğunu araştırmak üzere bir analiz gerçekleştirilmiştir (Bkz. Şekil 3e, 3f). Şekillere göre iller arasında toplam akademisyen sayılarıyla yağmacı dergide yayın yapan akademisyen sayıları arasında bir paralellik görülebilir. Öte yandan toplam akademisyen sayısı ile yağmacı dergilerde yayın sayıları arasında yapılan Spearman korelasyon testi sonuçları %95 güven düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki olduğunu doğrulamaktadır ($r^2=0,562$, $p<0,001$). Yani akademisyen sayısı arttıkça yağmacı dergi tercihi de buna paralel artmaktadır. Bu konuda daha detaylı analiz gerçekleştirebilmek için üniversitelerin kuruluş yılları dikkate alınarak yeni bir analiz gerçekleştirilmiştir. Üniversitelerin kuruluş yılları ile yağmacı dergilerde yayın sayısı arasındaki ilişki güçlü değildir ($r^2=0,210$, $p<0,001$). Akademisyen başına düşen yağmacı dergi makalesi sayısına göre üniversitelerin yaşları ve kurum tipleri arasındaki ilişki Şekil 4’te gösterildiği gibidir. Şekil 4’ten de açıkça görülebileceği üzere son 20 yılda kurulmuş üniversitelere daha yakından bakmak önemlidir.

Şekil 4. Üniversite türleri ve yaşlarına göre **akademisyen başına düşen yağmacı yayın sayısını** gösterir sankey diyagramı

Şekil 4'te son 20 yılda kurulan üniversitelerde akademisyen başına düşen yağmacı yayın sayısının fazla olması dikkat çekmektedir. Bu durum yeni kurulan üniversitelerde yayın baskısını gösteriyor olabilir. Çünkü 5-10 yaş arası vakıf kurumlarında yağmacı dergi tercihi yüksekken, daha köklü kurumlarda bu durum daha az gözlenmektedir. Ancak Kruskal Wallis test sonuçları kurum yaşı sınıflaması ile akademisyen başına düşen yağmacı dergide yayın sayısı arasında anlamlı bir farklılık olmadığını da ortaya koymaktadır ($p=0,016$). Öte yandan köklü devlet üniversitelerinde bile yağmacı dergilerin tercih ediliyor oluşu mutlaka değerlendirilmeli ve performans değerlendirme sistemleri gözden geçirilmelidir. Veriler dikkate alındığında sorunun tamamıyla taşra üniversitelerinden kaynaklanmadığı açıkça görülmektedir. Tablo 1 üniversitelerin kuruluş yılları ile yağmacı dergilerde yayın sayıları arasındaki ilişkiyi daha ayrıntılı şekilde sunmaktadır. Çok sayıda akademisyenin çalıştığı köklü devlet üniversitelerinden

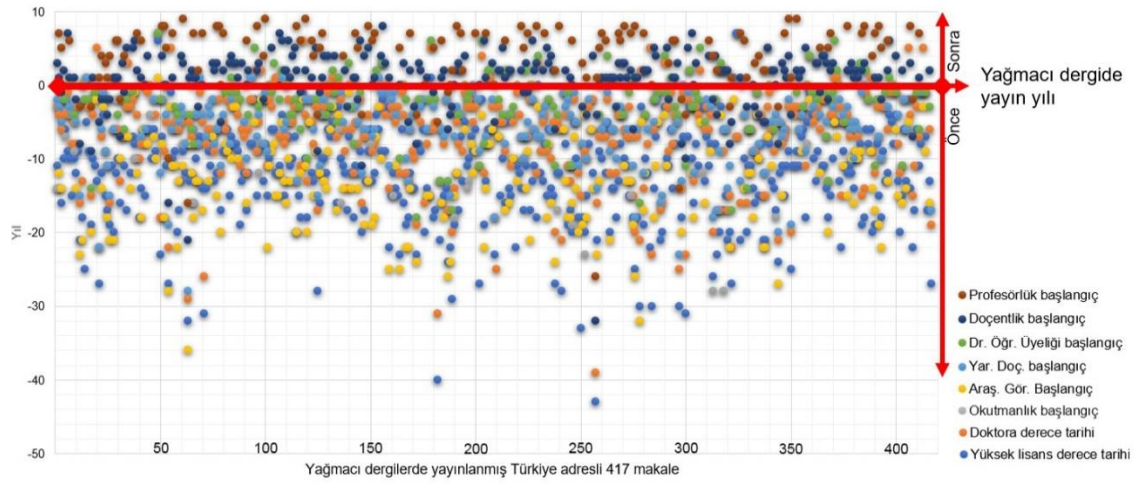
yayın için yağmacı dergileri tercih eden akademisyenlerin varlığı bütüncül bir çözümü gerekli kılmaktadır.

Tablo 1. Yağmacı dergilerde yayın yapan akademisyenlerin çalıştıkları üniversitelerin yaşı ve bu üniversitelere ilişkin genel istatistiki bilgiler

Üniversite yaşı	Yağmacı dergilerde yayın yapan üniversite sayısı	Yağmacı dergide yayın sayısı	Bu üniversitelerin toplam akademisyen sayısı	Kurum türü	
				Devlet	Vakıf
5-10 yaş	14	32	9180	12	2
11-20 yaş	38	106	30.818	30	8
21-30 yaş	11	15	7941	2	9
31-40 yaş	22	109	32.901	22	0
41-50 yaş	16	121	36.404	16	0
51-90 yaş	8	25	22.318	8	0

4.2. YAĞMACI DERGİ TERCİHLERİNDE KARIYER BASAMAKLARININ ETKİSİ

Bu çalışmanın en temel araştırma sorusu yağmacı dergi tercihinde akademik performans değerlendirme sistemlerinin etkisinin olup olmadığının araştırılmasıdır. Eğer bu tür bir bağlantı kurulabilirse araştırma performans değerlendirme sistemlerinde yapılacak iyileştirmeler ile yağmacı dergi sorunu gibi yayıncılık sorunlarının üstesinden gelinebilir. Bu bağlamda çalışma kapsamına alınan 417 makalenin yazarlarının çalışmalarını hangi akademik düzeydeyken kaleme aldıkları değerlendirilmiş ve sonuçları Şekil 4'te sunulmuştur. X ekseninde 417 yayının yazarlarının bulunduğu Şekil 4'te, akademik kariyer yolundaki önemli noktalar işaretlenmiştir. Sıfır noktası yağmacı dergideki yayın yılını temsil etmektedir.

Şekil 5. Yağmacı dergilerde yayınlanmış 417 Türkiye adresli yayının yazarlarının akademik kariyer gelişimi

Şekil 5'te yer alan kırmızı çizgi yağmacı dergideki yayın yılını temsil etmektedir. Her bir nokta ise ilgili araştırmacının akademik kariyerindeki dönüm noktasını göstermektedir. Bu görselden yola çıkarak akademisyenlerin büyük çoğunluğunun (lacivert noktaların kırmızı çizginin hemen üzerinde olduğu gerçeğinden hareketle) doçentlik öncesi yağmacı dergide yayın yaptığı sonucuna ulaşılabilir. Bu eğilim Tablo 2'de daha açık şekilde görülmektedir. Tabloya göre doçentlik başlangıcının yağmacı dergideki yayınından sonraki ilk bir yıldan daha kısa bir süre içerisinde olduğu ve profesörlük kadrosunun ise yaklaşık dört yıl içerisinde başladığı ortaya çıkmıştır. Bu da araştırmacıların doçentlik başvurusunun hemen öncesinde yağmacı dergi makalesi yayınladığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2. Akademik kariyer basamakları ve yağmacı dergi yayını ile arasındaki yıl farkları

	YL	DR	OKT	Arş. Gör.	Yrd. Doç.	Dr. Öğr. Üye	DOÇ	PROF
Sayı*	410	408	27	208	207	155	237	125
Ortalama yıl	-12	-6	-13	-13	-6	-3	0.6	4
Ortanca yıl	-12	-5	-13	-13	-5	-2	2	6

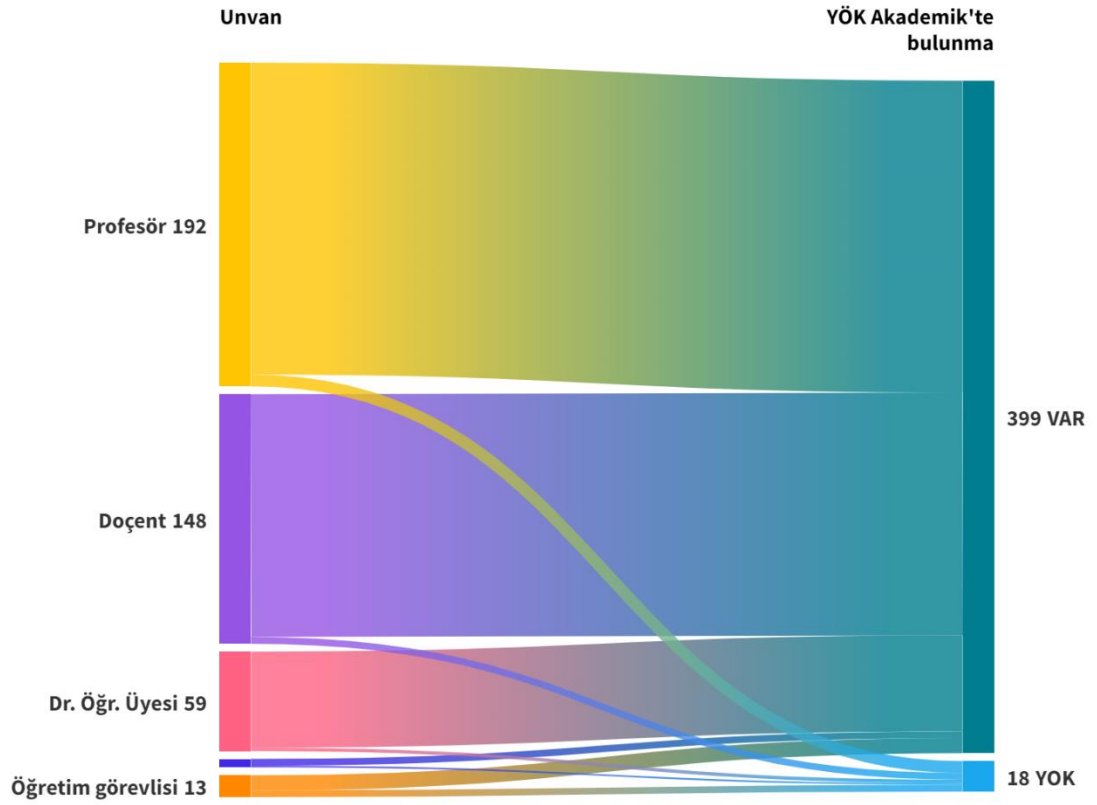
* Sayı satırı ilgili unvan veya derecenin kaç akademisyen için geçerli olduğunu göstermektedir.

Yağmacı dergilerde yayınlanmış makaleleri inceleyen bir çalışmaya (Mertkan, Aliusta ve Suphi, 2021) göre de yazarlar arasında bu mecralarda yayınlamanın kariyerleri açısından olumlu bir etki yarattığı inancı hâkimdir. Şekil 5 bu inancın doğrulanması olarak yorumlanabilir.

4.3. YAĞMACI DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELERİN YÜKSELME DOSYALARINDA KULLANILMA DURUMU

Çalışmanın önemli bir diğer amacı da akademisyenlerin yağmacı dergilerdeki bu yayınlarını akademik yükselme veya teşvik dosyalarında kullanıp kullanmadıklarının anlaşılmasıdır. Her ne kadar akademik yükselme dosyaları kişisel bilgi içermesi sebebiyle gizli tutulsa da hem akademik teşvik hem de doçentlik başvurularının YÖKSİS üzerinden alınması veri toplamayı kolaylaştırmıştır. Zira bir yayın YÖK Akademik üzerinde bulunuyorsa yazarı tarafından eklendiği ve başvurularda kullanıldığı anlamına gelebilir. Bu bağlamda yapılan analizde yağmacı dergilerde yayınlanan makalelerin %96'sının YÖK Akademik profillerinde listelendiği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. Şekil 6).¹⁸ Bu durumun unvanlara göre değişip değişmediği test edildiğinde ise unvanlara göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($\chi^2(4)=26,267$, $p<0,001$, $V=0,251$).

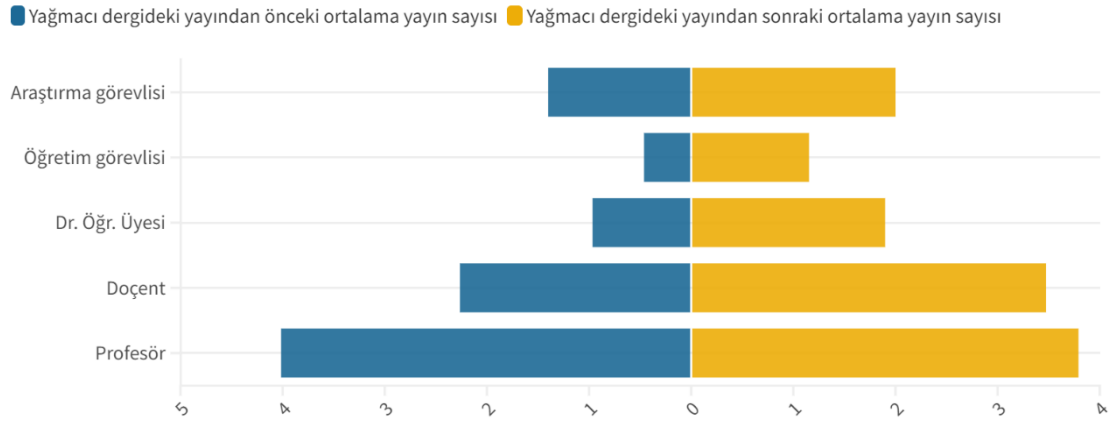
¹⁸ Sorğu Ekim 2022 tarihinde yapılmıştır. Akademisyenler YÖK Akademik profillerine müdahale hakkına sahip olduklarından yükselme veya teşvik dönemi geçtikten sonra bu yayınları profillerinden kaldırabilirler.

Şekil 6. Yağmacı dergilerde yayımlanan makalelerin YÖK Akademik veri tabanında bulunurluğu ve unvanlara göre dağılımı

4.4. YAĞMACI DERGİLERDE YAYINI OLAN AKADEMİSYENLERİN YAYIN ÖRÜNTÜLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yağmacı dergide yayını olan akademisyenlerin bu yayından önce ve sonraki WoS indeksli yayın sayıları değerlendirildiğinde Şekil 7'de sunulan grafiğe ulaşılmıştır.

Şekil 7. Yağmacı dergideki yayından önce ve sonra WoS indeksli ortalama yayın sayıları (tüm WoS indeksleri dâhil edilmiştir SCI, SSCI, AHCI, ESCI)

Şekil 7’den de açıkça görüldüğü üzere profesör kadrosuna sahip olan akademisyenlerin yağmacı dergilerdeki yayınlarından önce ve sonra WoS indeksli yayın sayısı açısından önemli bir farklılık yoktur. Ancak diğer unvanlar arasında ortalama yayın sayısı açısından farklılık olduğu açıktır. Elbette bunun en önemli sebebi akademide geçirilen zaman ile ilgilidir. Unvanlar yükseldikçe yayın ve atıf sayısı da buna paralel olarak artmaktadır. Tablo 3 çalışmaya dahil edilen araştırmacıların unvanlarına göre akademik yayın ve atıf ortalamalarının dağılımını daha detaylı göstermektedir.

Tablo 3. Yağmacı dergilerde yayını olan akademisyenlerin kadro derecelerine göre ortalama yayın ve atıf sayıları

Kadro derecesi	WoS çekirdek dizinlerinde (SCI, SSCI, AHCI) ortalama yayın sayısı	ESCI dâhil ortalama yayın sayısı	Ortalama WoS atıf sayısı
Profesör	4,0	7,8	46,5
Doçent	2,8	5,7	31,6
Dr. Öğr. Ü.	1,0	2,9	15,2
Araş. Gör.	1,6	3,4	5,2
Öğr. Gör.	0,5	1,6	2,5

Her ne kadar WoS veya Scopus indekslerinde de yağmacı dergiler barınabiliyor olsa da her iki indeks de belirli kriterlere göre dergi seçimi gerçekleştirmektedir.^{19,20} Doçentlik ve öncesi unvanlarda yağmacı dergideki yayından sonraki dönemde WoS indeksli yayın sayısının artışı yayın baskısının azaldığı dönemde dergi seçimlerinin boyut değiştirdiği şeklinde yorumlamak mümkündür. Ancak bu çıkarımın doğrulanabilmesi için ek analizler yapılması şarttır.

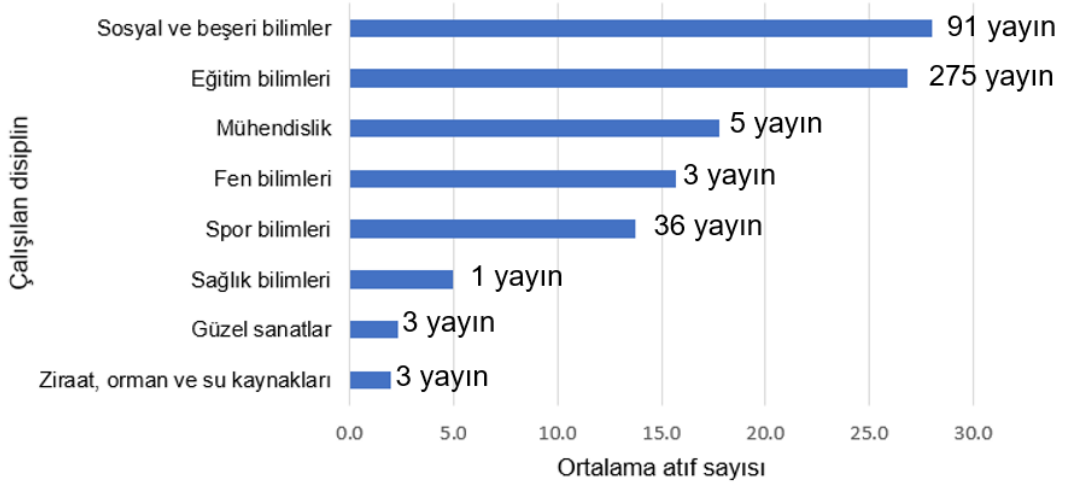
4.5. YAĞMACI DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELERİN ATIF ALMA DÜZEYLERİ

Kulczycki ve diğerleri yaptıkları çalışmalarda (2021, 2023) yağmacı dergilerde yayınlanan makalelerin iyi kabul edilen dergilerden atıf aldığı iddiasında bulunmuşlar ve bu iddialarını kanıtlamışlardır. Bu iddianın Türkiye adresli yazarlar arasında da geçerli olup olmadığını test etmek amacıyla yağmacı

¹⁹ Web of Science dergi seçim kriterleri: <https://clarivate.com/products/scientific-and-academic-research/research-discovery-and-workflow-solutions/web-of-science/core-collection/editorial-selection-process/>

²⁰ Scopus dergi seçim kriterleri: <https://www.elsevier.com/solutions/scopus/how-scopus-works/content/content-policy-and-selection>

dergilerde yer alan her bir yayın Google Scholar'da taranmış ve sonuçlar Şekil 8 aracılığıyla sunulmuştur.

Şekil 8. Yağmacı dergide yer alan makalelerin Google Scholar'da ortalama atif sayıları

Disiplinler arasında sayısal olarak önemli farklılıklar olsa da yağmacı dergilerde yayınlanan makaleler yoğun bir şekilde atıf almaktadır. Bu durum literatürde hâlihazırda sıkça tartışılan konulardan biridir. Atıfların yayınların kalitesini ölçüp ölçmediğine yönelik olarak çok çeşitli tartışmalar (Anderson, 2019; Björk ve diğerleri, 2020; Frandsen, 2017) vardır ve bu çalışma da literatüre benzer bir katkı sunmuştur. Her ne kadar veri kaynağı her türlü içeriği tarayan Google Scholar olsa da yağmacı olarak etiketlenen bu yayınlar yoğun bir şekilde atıf almaktadır. Bu atıfların derinlemesine incelenmesi bu yayınların literatüre katkısını daha iyi ölçme konusunda yardımcı olabilir.

5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yağmacı dergilerde yayını olan akademisyenlerin yayın yapma süreçleri ile akademik performans değerlendirmelerinin ilişkisi üzerine elde edilen bulgular yorumlanmakta ve sistemin iyileştirilmesi için somut önerilerde bulunmaktadır.

5.1. SONUÇ

Beall'in listeleriyle konusu açılan yağmacı yayıncılık hakkındaki tartışmalar son yıllarda Cabell's gibi özel kuruluşlar tarafından üretilen listelerin çoğalmasıyla alevlenmiştir ve bilimsel literatürde önemli bir yer bulmuştur. Bu tartışmaların pek çoğunda nitel veri ve analizlerle yağmacı dergi tercihinin arkasında yatan nedenler araştırılmış ve araştırmacıların motivasyonları anlaşılmaya çalışılmıştır. Tüm bu çalışmaların odak noktasında performans sistemlerinin (teşvik ve yükselme sistemi) etkisi vardır. Bu etkinin veri ile doğrulanması uygun önlemlerin alınabilmesi açısından önemlidir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye adresli akademisyenlerin yayın tercihlerinde mevcut akademik performans değerlendirmelerinin etkisi araştırılarak araştırmacıların yağmacı dergilere yönelimi sorununa farklı bir bakış açısı getirilmiştir. Literatürde yağmacı dergilere yönelik olarak Kulczycki ve diğerleri (2021) tarafından yapılan araştırma son zamanların en kapsamlı araştırmalarından biri olması sebebiyle bu çalışmanın temel verisi için kullanılmıştır.

Çalışmanın temel hipotezi "Türkiye adresli akademisyenlerin yağmacı dergilerdeki yayınlarında mevcut akademik performans değerlendirmelerinin etkisi vardır" çalışma sonunda 398 tekil yazar için doğrulanmıştır. Özellikle yağmacı dergilerdeki yayınların çıkış tarihi ve sonrasında gelen doçentlik ve profesörlük kadrolarına yükselmede etkili olduğu söylenebilir. Öte yandan çalışma kapsamında yürütülen analizde araştırmacıların yağmacı yayın tercihlerinde kurum türü veya yaşına ilişkin bir örüntü saptanmamıştır (birinci

hipotez reddedilmiştir). Her ne kadar son 20 yılda kurulan üniversitelerden yağmacı dergilerde yayın sayısı fazla olsa da köklü üniversitelerde de benzer bir problem vardır. Bu durumda genel bir yaklaşımla düzeltme planlanması önemlidir.

Akademisyenler için yayın yapma zorunluluğu olan dönemlerde yağmacı dergilerin tercih edilebilir olduğu literatürdeki nitel çalışmalarla ortaya çıkmış olsa da bu çalışmada ilgili durum nicel olarak doğrulanarak literatüre katkı sunulmuştur. Özellikle doçentlik başlangıcının yağmacı dergideki yayından sonraki bir yıl içerisinde başlamış olması yayının doçentlik başvurusunun hemen öncesinde yayınlanmış olduğu şeklinde ifade edilebilir. Bu bulgu ile araştırmanın alt hipotezi “akademisyenlerin yağmacı dergileri tercihleri yayın yapma zorunluluğu olan dönemlere paraleldir” kanıtlanmıştır.

Yağmacı dergilerdeki yayınların YÖK Akademik üzerinde bulunuyor olması yayınların akademik yükselme veya teşvik dosyalarında kullanıldığı anlamına gelir. 417 makaleden 399’unun (%96’sının) YÖK Akademik’te olması ile çalışmanın üçüncü alt hipotezi olan “yağmacı dergilerde yayınlanan makaleler yazarları tarafından yükselme ve teşvik dosyalarında kullanılmaktadır” kanıtlanmıştır. Paylaşım konusunda unvanlara göre anlamlı bir farklılık olduğu da ortaya çıkmıştır.

Çalışmada akademisyenlerin yayın örüntülerinin değerlendirilmesi sonucunda yağmacı dergideki yayından öncesi ve sonrasında yayın sayısı açısından profesörler hariç diğerlerinde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca istinaden yayın baskının kalkması sonucunda dergi seçimine özen gösterildiği yorumu yapılabilir.

Yağmacı dergilerde yayın yapma gibi bir problemin akademide tartışılıyor olmasıyla birlikte bu yayınların atıf alma potansiyelleri de tartışmaya açık bir konudur. Kulczycki ve diğerleri çalışmalarında (2021) bu yayınların atıf aldığı iddiasında bulunmuşlar ve bu çalışmada bu iddiayı destekler nitelikte sonuç ortaya çıkmıştır. Bu tez çalışmasında da yağmacı dergilerde yayınlanan makalelerin atıf alma durumları kanıtlanmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Yağmacı dergilerde yayın yapılmasının ve bunun yükselme/teşvik dosyalarında kullanılmasının önüne geçilmesi için kişi ya da kuruma yönelik farkındalık yaratılması gerekmektedir. Bu çalışmada yazarlar, politika geliştiriciler ve yöneticiler gibi akademiye emek verenler için bazı öneriler getirilerek sorunun çözümü konusunda bilgi verilmiştir.

Bilimde dürüstlük ve emeğin karşılığının görülmesi açısından yağmacı dergi konusu artık akademide birçok mecrada tartışılan bir konu haline dönüşmüştür. Bu tartışmaların konferanslar, mülakatlar, tartışma programları, bildiriler makaleler gibi çeşitli yollarla dile getirilerek dikkat çekilmesi sağlanmalıdır. Özellikle yayın yapma konusunda toy olan genç araştırmacılar için bu mecralara katılımın artırılması gerekmektedir. Bu sayede yağmacı dergilere dair bilgi edinen genç araştırmacıların yayın yapma konusunda hangi yolları izleyeceklerine hâkim olması sağlanacaktır.

Genç araştırmacılara yağmacı dergilerde yayın yapmaktan kaçınması ve üzerlerindeki yayın baskısının azaltılması için destekler sunulmalıdır. Bu destekler çalışmak istedikleri alanlarda uzman isimlerle bir araya gelerek istişareler yapılmasıyla sağlanabilir. Bu noktada genç araştırmacılar ve uzman isimleri bir araya getirmek için çeşitli bilimsel iletişim etkinlikleri düzenleme görevi yöneticilere düşmektedir. Öte yandan böyle bir bilimsel iletişim bağlantısı kurmak için *Scholarly Communication Network* (SCN)²¹ gibi platformların da çoğalması sağlanmalıdır.

Akademik değerlendirmeler için politika geliştiricilerinin yağmacı dergiler konusunda bilgi sahibi olması ve tüm akran değerlendirme süreçlerinde bu tür kötü pratikleri göz önüne alması gerekmektedir. Değerlendirmeler yağmacı dergiler için bir liste vermekten kaçınarak yayınların kalitesini ölçecek seviyede ele alınmasıyla yapılmalıdır. Öte yandan prestijli sayılan dergiler bile yaptıkları uygulamalarla belirli bir yağmacı dergi tanımının içine dâhil olabilirler (örneğin, MDPI yayınevinin dergisi olan *Sustainable* konusundaki güncel tartışmalar). Bu

²¹ Scholarly Communication Network <https://schcommnetwork.com/>

durum ilgili dergiyi karalarken o dergide çıkmış yayınlara da gölge düşürebilmektedir. Mevcut durumda çalışmanın nerede yayınlandığından çok ne söylediğine odaklanmak önemlidir.

Yağmacı dergicilik ile ilgili olarak her ne kadar liste çalışmaları yapılsa da yine de bu listelerin bir rehber olarak araştırmacıların önüne sunulmaması gerekir. Çünkü dergilerin nasıl değerlendirildiği Beall listesinin ilk halinden beri tartışmaya açıktır. Listelerin yapılıp yapılmaması yağmacı dergilere yönelimle ilgili problemlere kalıcı çözümler sunmamaktadır. Yayınlama baskısıyla bu yönelimin gerçekleştiği hem bu çalışma hem de literatürdeki diğer çalışmalarla gösterilmiştir. Bu baskıyı azaltmak ve performans değerlendirme sistemlerini iyileştirmek ise yağmacı yayıncılığa karşı uzun vadeli bir çözüm sunmaktadır (Kulczycki, 2023).

5.3. GELECEK ÇALIŞMALAR

Yağmacı dergiler ve akademik değerlendirme sistemleri üzerine yapılan bu çalışmayla önemli bir konuya dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu tezin verileri Beall ve Cabell's listeleri incelenerek oluşturulmuş veri setindeki Türkiye adresli akademisyenler ve bu akademisyenlerin yazdığı makalelerdir. Nicel bir çalışma örneği olan bu teze dayanak sunulması açısından ilgili akademisyenlerden unvanları ve çalışma alanları açısından bir örneklem oluşturularak onlarla görüşmeler yapılabilir. Bu görüşmelerle hem yağmacı dergi tercihlerindeki motivasyonları analiz edilebilir hem de akademik değerlendirme sistemleri için yazarların da eleştirisi alınarak politikalara katkı sunulabilir.

Çalışmada vakıf ve devlet üniversiteleri arasında farklılıklar olabileceği ortaya çıkmıştır. Bu konuda yapılacak derinlemesine araştırmalarla kurumların performans değerlendirme ve atama sistemleri incelenerek hangisinin daha etkili olduğu anlaşılabilir. Bu sayede yalnızca kötü akademik pratiklerin değil, iyilerinin de dikkate alınması sağlanabilir.

Yazarların şehirlere dağılımını gösteren bir başka veride 398 yazarın şehirlere dağılımı ve ülkemizdeki tüm akademisyenlerin şehirlere dağılım grafikleri

eşleştirdiğinde dikkat çekici bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Köklü üniversitelerimizden de yağmacı dergilerde yayın yapıldığı saptanmıştır. Bu durumun detaylı incelenmesi köklü üniversitelerimizin prestijlerinin onarılmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Abalkina, A. (2022). Want to know whether that journal is scamming you? Introducing the Retraction Watch Hijacked Jurnal Checker. *Retraction Watch*. Erişim adresi: <https://retractionwatch.com/2022/05/29/want-to-know-whether-that-journal-is-scamming-you-introducing-the-retraction-watch-hijacked-journal-checker/>
- ACRL. (2020). *Scholarly Communication Toolkit: Scholarly publishing*. Erişim adresi: <https://acrl.libguides.com/scholcomm/toolkit/publishing>
- Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği* (2018). 27.06.2018 tarihli ve 30461 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetaylframe?MevzuatTur=21&MevzuatNo=201811834&MevzuatTertip=5>
- Akça, S. ve Akbulut, M. (2018). Türkiye'deki yağmacı dergiler: Beall listesi üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 19(2), 255-274. Doi:10.15612/BD.2018.695
- Akça, S. ve Akbulut, M. (2021). Are predatory journals contaminating science? An analysis on the Cabells' Predatory Report. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(4). Doi: 10.1016/j.acalib.2021.102366
- Al, U. ve Soydal, İ. (2012). Dergi kendine atfının etkisi: Energy Education Science and Technology Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 699-714. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/340/332>
- Alpaydın, Y. ve Türkmenoğlu, G. (2018). Türk üniversitelerinde öğretim üyeliğine yükseltme ve atama kriterlerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 47(47), 1-22. Doi:10.15285/maruaebd.334137
- American Library Association. (2006). *Principles and Strategies for the Reform of Scholarly Communication*. Erişim adresi: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/principlesstrategies>

- Anderson, R. (2017). *Cabell's new predatory journal blacklist: A review*. [Web blog yazısı]. Erişim adresi: <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2017/07/25/cabells-new-predatory-journal-blacklist-review/>
- Anderson, R. (2019). *Cabell's new predatory journal blacklist: An updated review*. [Web blog yazısı]. Erişim adresi: <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2019/05/01/cabells-predatory-journal-blacklist-an-updated-review/>
- Asimov, I. (1986). *Asimov bilim rehberi*. (Çev. R. Aşçıoğlu). E Yayınları (Orijinal yayın tarihi 1961).
- Aydinoğlu, A.U. (2020). *Bilim iletişimi tarihi üzerine kısa bir inceleme*. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/344415763_TURKIYE'DE_STS_BILIM_VE_TEKNOLOJI_CALISMALARINA_GIRIS_Bilim_iletisimi_tarihi_uzerine_kisa_bir_inceleme_A_short_review_on_the_history_of_science_communication_Abstract
- Balistreri, W. F., Albertine, K. H. ve Bearer, C. F. (2022). Academic skills: Publications. *Pediatric Research*, 92, 1247-1254. Doi: 10.1038/s41390-021-01432-7
- Beall, J. (2012). Predatory publishers are corrupting open access. *Nature*, 489(7415). Doi: 10.1038/489179a
- Beall, J. (2013). Medical publishing triage-chronicling predatory open access publishers. *Annals of Medicine and Surgery*, 2(2), 47-49. Doi: 10.1016/s2049-0801(13)70035-9
- Beall, J. (2016). Predatory journals: Ban predators from the scientific record. *Nature*, 534, 326. Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/534326a>

- Beall, J. (2017, 7 Ağustos). Beall's list of predatory publishers 2017 [Web blog yazısı]. Erişim adresi: <https://scholarlyoa.com/bealls-list-of-predatory-publishers-2017/>
- Beall, J. (2018). Scientific soundness and the problem of predatory journals içinde Pseudoscience The MIT Press. Doi: 10.7551/mitpress/10747.003.0018
- Björk, B.-C., Kanto-Karvonen, S., ve Harviainen, J. T. (2020). How frequently are articles in predatory open access journals cited. *Publications*, 8(2), 17. Doi: 10.3390/publications8020017
- Borgman, C.L. ve Furner, J. (2002). Scholarly communication and bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*, 36, 3-72. Doi: 10.1002/aris.1440360102
- Bowman, I. (1938). Education through discovery. *Liberal Education* 24, 465.
- Brankovic, J., Ringel, L. ve Werron, T. (2022). Spreading the gospel: Legitimizing university rankings as boundary work. *Research Evaluation*, 31(4), 463-474. Doi: 10.1093/reseval/rvac035
- Case, C.M. (1927). Scholarship in sociology. *Sociology and Social Research*, 12, 323-340
- Cobey, K.D., Lalu, M.M., Skidmore, B., Ahmadzai, N., Grudniewicz, A. ve Moher, D. (2018). What is a predatory journal? A scoping review. *F1000Research*, 7, 1001. Doi: 10.12688/f1000research.15256.2
- CWTS Centre for Science and Technology Studies. (2022). Erişim adresi: <https://www.leidenranking.com/information/general>
- Çaparlar, C.Ö. ve Dönmez, A. (2016). Bilimsel araştırma nedir, nasıl yapılır? *Turkish Journal of Anaesthesiology and Reanimation*, 44, 212-218. Erişim adresi: https://turkjanaesthesiolreanim.org/Content/Files/Sayilar/27/Tard_44_4_212_218.Pdf

- Damar, M., Özdağoğlu, G. ve Özveri, O. (2020). Bilimsel üretkenlik bağlamında dünya sıralama sistemleri ve Türkiye'deki üniversitelerin mevcut durumu. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 107-123. Doi: 10.32329/uad.792205
- Day, M. (2008). Preserving the outputs of scholarly communication for the long-term: a review of recent developments in digital preservation for electronic journal content. *E-Journals Access and Management. Routledge Studies in Library and Information Science*. 39-64 Erişim adresi: <http://www.ukoln.ac.uk/preservation/publications/2008/e-journals/draft-v01.pdf>
- Demir, S.B. (2018a). Predatory journals: Who publishes in them and why? *Journal of Informetrics*, 12(4), 1296-1311. Doi: 10.1016/j.joi.2018.10.008
- Demir, S.B. (2018b). Pros and cons of the new financial support policy for Turkish researchers. *Scientometrics*, 116, 2053–2068. Doi: 10.1007/s11192-018-2833-4
- Deprez, E.E. ve Chen, C. (2017). Medical journals have a fake news problem. *Bloomberg Businessweek*. Erişim adresi: <https://www.bloomberg.com/news/features/2017-08-29/medical-journals-have-a-fake-news-problem>
- Doğan, G. ve Al, U. (2018). Üniversite sıralama sistemlerindeki üniversite adlarının standardizasyon sorunu: University Ranking by Academic Performance URAP örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 583-592. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61497/918274>
- Doğan, G. ve Al, U. (2019). Is it possible to rank universities using fewer indicators? A study on five international university rankings. *Aslib Journal of Information Management*, 71 (1), 18-37. Doi: [10.1108/AJIM-05-2018-0118](https://doi.org/10.1108/AJIM-05-2018-0118)
- Doyle, C.C., Mieder, W. ve Shapiro, F.R. (2012). *The Dictionary of Modern Proverbs*. Yale University Press.

- Esen, M. ve Esen, D. (2015). Öğretim üyelerinin performans değerlendirme sistemine yönelik tutumlarının araştırılması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 52-67. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1711585>
- Fanelli D. (2010). Do pressures to publish increase scientists' bias? An empirical support from US States Data. *PloS one*, 5(4), e10271. Doi: 10.1371/journal.pone.0010271
- Franck, G. (1999). Scientific communication- -A Vanity Fair? *Science*, 286(5437), 53-55. Doi: 10.1126/science.286.5437.53
- Garfield, E. (1964). The informatorum: What is a journal? *Essays of an Information Scientist*, 1(6), 6-7. Erişim adresi: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/V1p006y1962-73.pdf>
- Garfield, E. (1996). What is the primordial reference for the phrase “publish or perish”. *The Scientist*, 10(12), 11. Erişim adresi: [http://www.garfield.library.upenn.edu/commentaries/tsv10\(12\)p11y19960610.pdf](http://www.garfield.library.upenn.edu/commentaries/tsv10(12)p11y19960610.pdf)
- Garfield, E. (2006). The history and meaning of the journal impact factor. *JAMA*, 295(1), 90-93. Erişim adresi: <https://garfield.library.upenn.edu/papers/jamajif2006.pdf>
- Gözler, K. (2019). *Akademinin değersizleşmesi üzerine*. Erişim adresi: <https://www.anayasa.gen.tr/degersizlesme.htm>
- Grudniewicz, A. ve diğerleri (2019). Predatory journals: No definition, no defence. *Nature* 576, 210-212. Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/d41586-019-03759-y>
- Jalalian, M. ve Mehdi, D. (2015). The full story of 90 hijacked journals from August 2011 to June 2015. *Geographica Pannonica*, 19(2) 73-87. Erişim adresi: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8724/2015/0354-87241502073J.pdf>

Kılıç, N. (2021). Predatory yayıncılık: Türkiye'de predatory dergi yayıncılığı [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

Krawczyk, F. ve Kulczycki, E. (2021). How is open access accused of being predatory? The impact of Beall's lists of predatory journals on academic publishing. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(2). Doi: 10.1016/j.acalib.2020.102271

Kulczycki, E. (4 Nisan 2023). We won't defeat predatory journals by making a list of them. Times Higher Education (THE). <https://www.timeshighereducation.com/blog/we-wont-defeat-predatory-journals-making-list-them>

Kulczycki, E., Hołowiecki, M., Taşkın, Z. ve Krawczyk, F. (2021). Citation patterns between impact-factor and questionable journals. *Scientometrics*, 126, 8541-8560. Doi: 10.1007/S11192-021-04121-8

Kulczycki, E., Hołowiecki, M., Taşkın, Z. ve Doğan, G. (2022). Questionable conferences and presenters from top-ranked universities. *Journal of Information Science*. Doi: 10.1177/01655515221087674

Kurt, S. (2018). Why do authors publish in predatory journals? *Learned Publishing*, 31, 141-147. Doi: 10.1002/leap.1150

Linton, J.D., Tierney, R. ve Walsh, S.T. (2011). Publish or perish: How are research and reputation related? *Serials Review*, 37(4), 244-257. Doi: 10.1080/00987913.2011.10765398

Lodge, D. (1989). *The British Museum is falling down*. Penguin, New York, NY.

Marmara Üniversitesi Kütüphanesi. (2022). Sahte/yağmacı (predatory) dergiler ve konferanslar. Erişim adresi: <https://marmara.libguides.com/c.php?g=687109>

McLeod, A., Savage, A. ve Simkin, M. G. (2018). The ethics of predatory journals. *Journal of Business Ethics*, 153(1), 121-131. Doi: 10.1007/s10551-016-3419-9

- Mertkan, Ş., Onurkan Aliusta, G., ve Suphi, N. (2021). Profile of authors publishing in 'predatory' journals and causal factors behind their decision: A systematic review. *Research Evaluation*, 30(4), 470-483. Doi: 10.1093/reseval/rvab032
- Mertkan, Ş., Onurkan Aliusta, G. ve Bayraklı, H. (2022). Pressured to publish: Stories of inexperienced researchers. *Journal of Organizational Change Management*, 35(3), 603-615. Doi: 10.1108/JOCM-08-2021-0239
- Miller, A.N., Taylor, S.G., ve Bedeian, A.G. (2011). Publish or perish: academic life as management faculty live it. *Career Development International*, 16(5), 422-445. Doi: 10.1108/13620431111167751
- Mutlu, G. (2020). Türk akademisyenlerin yağmacı dergilere ilişkin görüşleri: Bir nitel betimsel çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 107- 134. Doi:10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.6m
- Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönetmeliği. (2018). 12.06.2018 tarihli ve 30449 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180612-6.htm>
- Pal, A., Parmar, A. ve Sharma, P. (2021). Predatory awards: A new threat in the block. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 44(5), 429-435. Doi: 10.1177/02537176211042181
- Perlin, M. S., Imasato, T., ve Borenstein, D. (2018). Is predatory publishing a real threat? Evidence from a large database study. *Scientometrics*, 116(1), 255-273. Doi: 10.1007/s11192-018-2750-6
- Rawat, S., ve Meena, S. (2014). Publish or perish: Where are we heading? *Journal of Research in Medical Sciences: The Official Journal of Isfahan University of Medical Sciences*, 19(2), 87-89. Erişim adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3999612/#ref3>

- Richting, G., Berger, M., Lange-Asschenfeldt, B., Aberer, W. ve Richtig, E. (2018). Problems and challenges of predatory journals. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 32(9), 1441-1449. Doi: 10.1111/jdv.15039
- Shahri, A.M., Jazi, M.D., Borchardt, G. ve Dadkhah, M. (2018). Detecting hijacked journals by using classification algorithms. *Science and Engineering Ethics*, 24, 655-668. Doi: 10.1007/s11948-017-9914-2
- Sharma, A., Dash, S., Pawar, V. ve Vhatkar, A. (2023). The Indian struggle against predatory journals: The importance of quality control. *Journal of Pharmaccutical Negative Results*, 14(1), 556-560. Doi: 10.47750/pnr.2023.14.S01.68
- Silver, A. (2017). Pay-to-view blacklist of predatory journals set to launch. *Nature*. Doi: 10.1038/nature.2017.22090
- Sorokowski, P., Kulczycki, E., Sorokowska, A. ve Pisanski, K. (2017). Predatory journals recruit fake editor. *Nature News*, 543, 481-483. Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/543481a>
- Taşkın, Z. (2020). TÜBİTAK Türkiye Adresli Uluslararası Bilimsel Yayınları Teşvik Programınca desteklenen dergiler üzerine bir değerlendirme: Yayıncı ülkeler ve disiplin farklılıklarına yakından bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 2(34), 135-159. Doi: 10.24146/tk.685967
- Taşkın, Z., Krawczyk, F. ve Kulczycki, E. (2023). Are papers published in predatory journals worthless? A geopolitical dimension revealed by content-based analysis of citations. *Quantitative Science Studies*, 4(1), 44-67. Doi: 10.1162/qss_a_00242
- Taşkın, Z. ve Al, U. (2018). A content-based citation analysis study based on text categorization. *Scientometrics*, 114(1), 335-357. Doi: 10.1007/s11192-017-2560-2

- Taşkın, Z. ve Doğan, G. (2018). Bir tuhaf savaş: Açık bilim ve yağmacı dergiler. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2018/10/bir-tuhaf-savas-acik-bilim-ve-yagmaci-dergiler/>
- Taşkın, Z. ve Doğan, G. (2021). Büyük yanılgı: Yağmacı faaliyetlerin nedeni açık erişim felsefesi değil! *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2019/12/yagmaci-faaliyetlerin-nedeni-acik-erisim-felsefesi-degil/>
- Tenopir, C. ve King, D.W. (2000), Towards electronic journals: Realities for scientists, librarians, and publishers, *Special Libraries Association*, Washington, DC.
- The Redhouse English-Turkish Dictionary. (2005). *Predatory*. SEV Matbaacılık ve Yayıncılık Eğitim Ticaret A.Ş. 38. baskı, s. 758.
- The Retraction Watch Hijacked Journal Checker. (2022, Mayıs 30). Retraction Watch. Erişim adresi: <https://retractionwatch.com/the-retraction-watch-hijacked-journal-checker/>
- ThinkSCIENCE, I. (2015). 8 questions and answers about predatory journals: Protecting your research, reputation, and funding from theft and fraud. Erişim adresi: <https://thinkscience.co.jp/en/articles/predatory-journals>
- THE Times Higher Education. (2022). Erişim adresi: <https://www.timeshighereducation.com/about-us>
- Tihan. T. (2020). Bilimsel yazarlık ve yazarlık etiği hakkında: Fırsatçı dergiler ve yayınevleri. *Sarkaç*. Erişim adresi: <https://sarkac.org/2020/11/bilimsel-yazarlik-ve-yazarlik-etigi-hakkinda-firsatci-dergiler-ve-yayinevleri/>
- Türk Dil Kurumu. (2011). Yağmacı, Yırtıcı. İçinde Türkçe sözlük. (11. baskı, s. 2502-2595).
- ULRICHSWEB Global Serials Directory. (2022). Erişim adresi: <https://ulrichsweb.serialssolutions.com>

- URAP University Ranking by Academic Performance (2022). Erişim adresi: <https://urapcenter.org/Methodology>
- Utma, S. (2017). Bilimsel okuryazarlık: Bilim iletişimi ve medyadaki bilim haberlerini doğru okumak. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(50), 788-800.
- Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği (2018). 25.05.2018 tarihli ve 30431 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan yönetmelik. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=9768&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5>
- Van Dalen, H. P. (2021). How the publish-or-perish principle divides a science: the case of economists. *Scientometrics*, 126, 1675-1694. Doi: 10.1007/s11192-020-03786-x
- Webometrics Ranking Web of Universities (2022). Erişim adresi: <https://www.webometrics.info/en/Methodology>
- Weinstock, M. (1971). Citation indexes. *Essays of an Information Scientist*, 1, 188-195. Erişim adresi: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/V1p188y1962-73.pdf>
- Wilbers, S. ve Brankovic, J. (2021). The emergence of university rankings: a historical-sociological account. *Higher Education*. Doi: 10.1007/s10734-021-00776-7
- Williams, C. (2021). Publish-or-perish propagates scientific malpractice and neglect. *PsyArXiv*. Doi: 10.31234/osf.io/v4pjb
- Wilson, L. (1942). *The metric tide: independent review of the role of metrics in research assessment and management*. London: Sage.
- Yu, H. ve Northcut, K. (2018). *Scientific communications practices, theories and pedagogies*. Routledge.

Yükseköğretim Kanunu (1981). 04.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı kanun. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2547.pdf>

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Genel Kurul Kararları (2021). 30.12.2021 tarihli ve 18 numaralı oturum kararı. Erişim adresi: <https://www.uak.gov.tr/DuyuruBelgeleri/2022/yagmac%C4%B1-saibeli-dergiler-hk-duyuru-25012022.pdf>

Zeigler, D. (2012). Evolution and cumulative nature of science. *Evolution: Education and Outreach*, 5(4), 585-588. Doi: 10.1007/s12052-012-0454-6

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 02/07/2023

Tez Başlığı: Yağmacı Dergilerde Yayını Olan Akademisyenlerin Yayın Tercihlerinde Mevcut Akademik Performans Değerlendirme Sistemlerinin Etkisi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 42 sayfalık kısmına ilişkin, 02/07/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- Kaynakça hariç
- Alıntılar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza 02/07/2023

Adı Soyadı: Onur Öztürk

Öğrenci No: N20135592

Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi

Programı: Bilgi ve Belge Yönetimi

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Zehra Taşkın

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT**

Date: 02/07/2023

Thesis Title: THE EFFECT OF CURRENT ACADEMIC PERFORMANCE ASSESSMENT SYSTEMS ON THE PUBLICATION PREFERENCES OF ACADEMICS WHO HAVE PUBLISHED IN PREDATORY JOURNALS

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 02/07/2023 for the total of 42 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 4%.

Filtering options applied:

- Approval and Declaration sections excluded
- Bibliography/Works Cited excluded
- Quotes excluded
- Quotes included
- Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Onur Öztürk

Student No: N20135592

Department: Information Management

Program: Information Management

02/07/2023

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Doç. Dr. Zehra Taşkın

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 10/05/2023

Tez Başlığı: Yağmacı Dergilerde Yayını Olan Akademisyenlerin Yayın Tercihlerinde Mevcut Akademik Performans Değerlendirme Sistemlerinin Etkisi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Onur Öztürk
Öğrenci No: N20135592
Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi
Programı: Bilgi ve Belge Yönetimi
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

10/05/2023

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Doç. Dr. Zehra Taşkın

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT**

Date: 10/05/2023

Thesis Title: THE EFFECT OF CURRENT ACADEMIC PERFORMANCE ASSESSMENT SYSTEMS ON THE PUBLICATION PREFERENCES OF ACADEMICS WHO HAVE PUBLISHED IN PREDATORY JOURNALS

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Onur Öztürk

Student No: N20135592

Department: Information Management

Program: Information Management

Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

10/05/2023

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Doç. Dr. Zehra Taşkın